Susenbrotus

Σωὶ δὲ θεοὶ μάκαρες.

EPITOME TROPORVM AC SCHEMATVM ET GRAMmaticorum & Rhetorum, ad Autores tum prophanos tum sacros intelligendos non minus utilis quàm necessaria.

IOANNE SVSENBROTO
Rauenspurgi Ludimagistro collectore.

Index Alphabeticus in calce adiectus est.

TIGVRI APVD CHRIstophorum Froschouerum.

12 47 1

143.

IOANNES SVSEN-
BROTVS ALMAN
gauus discipulis suis
S. D.

BONI Præceptoris officium est, Literarum studiosa Iuuẽtus, ut in interpretandis Autoribus nõ modo Etymologiam ac simplicem uerborum Syntaxim & id genus alia, prosequatur, uerumetiam artificia tũ Grammaticæ, tum Rhetorices, quę ad autores & prophanos & sacros ritè intelligẽdos, haud mediocriter faciunt, ad amussim καὶ ἀκριβῶς explanet atque commonstret, ut inde autoris prælecti mentem facilius intelligere queant. Nam qui hæc artificia, Tropos dico & Schemata, quæ pręcipuè inter exponendum indicanda erant, prætereũt, negligunt ac cõtemnunt, prætereq; casam, quod dicitur, fugiunt: hi perinde faciunt ac qui Andabatarum more pugnare, atq; adeò clausis oculis scopum attingere quempiam docere conantur. Ego sanè, quo id præcauerem, huiusmodi orationis ornamenta uobis ac cæteris discipulis olim meis, pro uirili ac ingenij captu, etsi non omnia semper quæ occurrebant, pleraq; tamen elegantiora uidebantur, inter prælegendum, uelut digito cõmonstraui: quo sensus illius, quod prælegebatur, à uobis certius ac citra obscurita-

Notantur præceptores oscitantes.

Auxesis Homœoteleuton.

tem perciperetur, simulq; haberetis scribendi dic
cendiq; formulas, quas assiduo usu imitari lice-re
ret. Cæterum quia præter Mosellani tabulas ni-hu
hil uobis Troporum ac figurarum in manibus gi
erat, nactus ocium à ludo literario per id tem-tic
Bacchanalium periphrasis. poris (quo infrenis illa, hoc seculo perditissi-ta
mo, iuuentus, per totum oppidum laruata, ue-no
Compar. et ὁμοιοτέλευτα. lut Isidis œstro percita aut inferorum furijs exa-or
gitata, sursum deorsum, cursitaret, Baccho Vene-pe
riq; parũ honeste litaret, ac reliquis plus quàm di-
Ethnicis, ne dicam impijs, ritibus strenue uaca-pia
ret, & mihi per catarrhum, plus quàm uellem sci-
καταῤῥοντα, ad liberiora ac publica, & quidem hone-
nesta honestorum uirorum ac senũ conuiuia, leg
hactenus apud nos istis Bacchanalibus recepta ber
Epanalepsis. moribus, adire non liceret:) eo inquam tempo-ut
re, ut illius tædium deuorarem, Tropos ac Schemio-
mata, quæ apud Poetas, Historicos ac Rheto-ate
res, in frequentiori usu sunt, ex selectis autori-cul
bus in hanc Epitomen colligere uisum est: quo-nes
uobis & in hac parte, sicut in Grammaticis, con-gi e
ὁμοιοτέλευτα. sulerem, ansam præberem, ac uiam common-atis
strarem ad horum lectionem autorũ, unde hæc-adm
Dicendorũ ordo. Epitome excerpta est. In qua quidem is ordo Cli-
(quem Philip. Melanch. leni ac lepida facundia-at. I
uir, primus attigisse uidetur) à me obseruatus-ima
est. Primo enim loco Tropos posuimus tum
dictionum tum orationum, deinde Schemata,
quæ & ipsa in Grammatica ac Rhetorica didu
cta sunt, tum Grammatica iterum in Ortogra-
phias

phias, ac Syntaxeos diniduntur. Rhetoricorum porrò Schematũ tres ordines fecimus, Dictionum, Orationum, & Amplificationũ. Idq; magis docendi gratia, quàm superstitiosa obseruatione: nam & Rhetores et Grammatici Schemata quædam habent uel immutatis, uel uariatis nominibus, quæ illis sunt communia. Sunt & orationum Schemata (Fortunatianus λόγους appellat) quę etiam Amplificationis exornationes dici merentur. Hanc igitur Epitomen eo accipiatis animo, quo uobis uel etiam absentibus discipulis dedicaui, hoc est lubenti, candido ac beneuolo. Hanc obuijs, ut aiũt, manibus excipite, legite, relegite, ac animo inscribite, tum in scribendi ac loquendi usum redigite, cum alioqui (ut sæpenumero uobis inculcaui) citra meditationem ac usum ars omnis omni omnino utilitate uacet. Quod si feceritis Musarum ianuę proculdubio uobis aperientur. Valete, ac deum in uestris preculis, pro me interpellate. Rauenspurgi ex Museolo nostro 5. Martij. Anno humanitatis Christi reconciliatoris nostri 41. Scholicæ administrationis 35. Aetatis meæ 56. qui mihi est Climactericus, id quod domini pietas bene uertat. Iterum Valete, ac bonis literis, ueræ ac certissimæ possessioni, omnibus neruis incumbite.

Genitiuus Græcus.

Articulus & ὁμοιοτέλευτον.

Vegetius, Traductio.

Olim non pœnitebit.

TYPVS HVIVS Epitomæ.

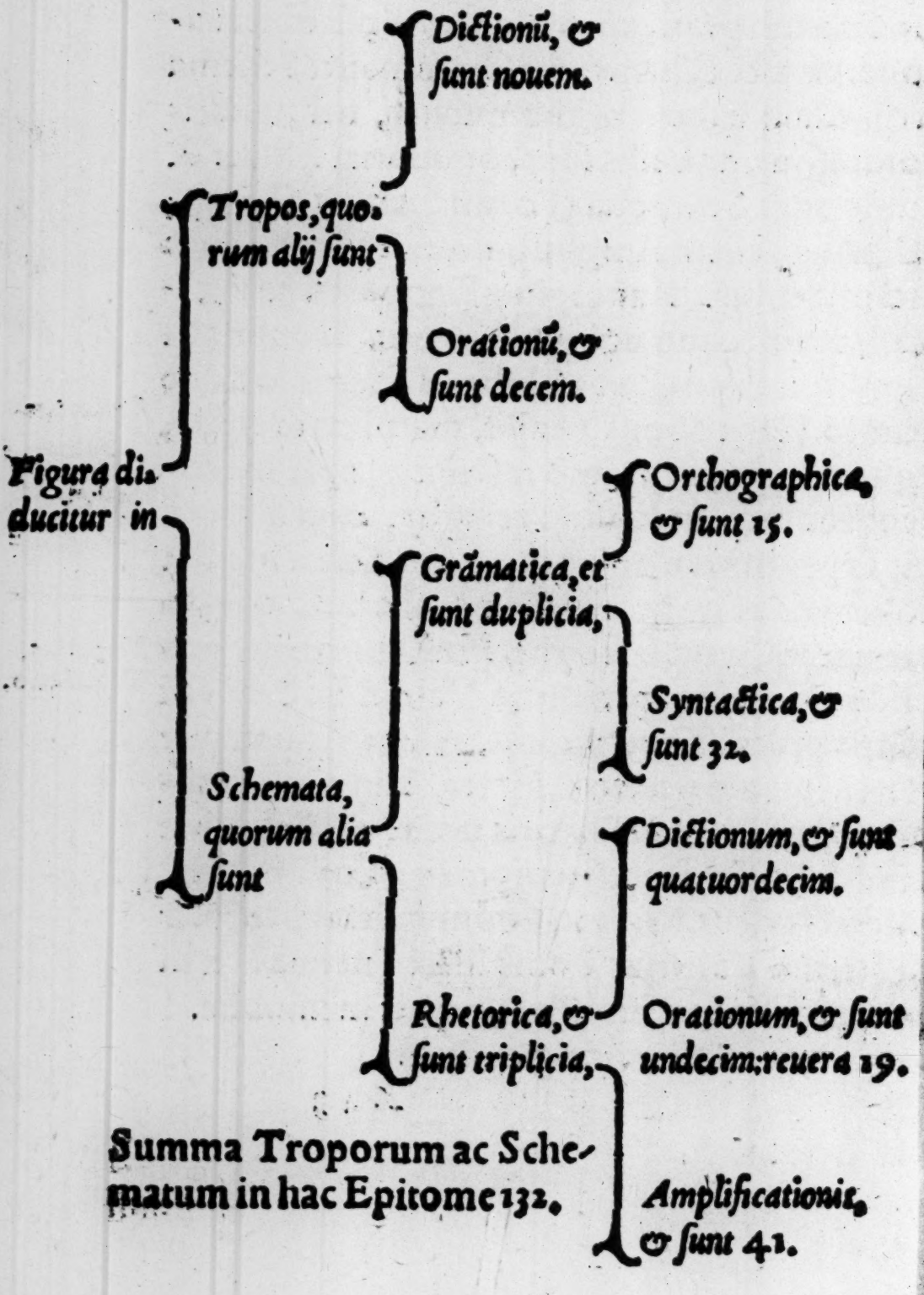

Summa Troporum ac Schematum in hac Epitome 132.

AVTHORES QVI huic opellæ operam præstiterunt.

M. T. Cicero.

Fabius Quintilianus.

Georgius Trapezuntius.

D. Erasmus Roterodamus.

Philippus Melanchthon.

Diomedes Grammaticus.

Aelius Donatus Grammaticus.

Antonius Mancinellus Veliternus.

Martianus Capella.

Consultus Chirius Fortunatianus ex Capella.

M. Veltkyrchius Rhetor.

FIGVRAE DIVISIO.

Fab. lib. 9. cap. 3. Figura unde defendatur.

FIGVRA est ratio quædam, qua de recto ac simplici loquendi genere cum aliqua dicendi uirtute deflectitur. Hæc authoritate, uetustate, consuetudine & consensu doctorum plerunq; , sæpe etiam ratione quadam ac metri necessitate defenditur. Vtilitas. Vna tamen in re maxime utilis, ut quotidiani & semper eodem modo formati sermonis fastidium leuet, & nos à uulgari tum scribendi tum dicendi genere defendat. Vsus. Quod si quis hisce figuris parce & cũ res poscet, utetur, uelut aspersо quodam condimẽto, oratio iucundior erit: at qui nimũ affectauerit, ipsam illam gratiam uarietatis amittet.

Fab. refragatur. Illud tamen obseruandum, figuras certo numero omnes comprehendi non posse. Vnde notiores ac ab autoribus frequentiore in usu usurpatas propria hic ac certa ratione, tum exemplis quoq; discernere decretum est. Porrò figura diducitur in Tropum & Schema siue figuram proprie.

Tropus. Fab. lib. 8. ca. 5. in calce. TROPVS est dictionis siue orationis à propria significatione in cognatam ornandi gratia uariatio. ἀπὸ τῦ τροπεῖν, quod dictionis, uel orationis significationem inuertat atq; commutet. Motum appellant.

Schema. SCHEMA uel figura proprie, est aliqua nouata & scribẽdi et dicẽdi forma. Vel est quædã arte nouata, tũ scribendi tũ dicẽdi ratio. Schemata etiã orationis lumina, exornationes ac colores appellantur. Et Cicero colores rhetoricos pro pigmentis rhetoricis accipit ac orationis ornamẽtis.

Tropus

Tropus porrò à Schemate in hoc diſsidet, quod in illo ſignificatio mutatur: ut, Progenies uiperarum, id eſt, maiorum interfectores ac homicidarum filij: in hoc uerò nulla eſt ſignificationis mutatio: ut, Tantæne animis cœleſtibus iræ? Id tamen authores, ueluti quoq; plurima uertunt. Et Fabius tum Tropon tum figuram ſiue ſchema frequenter in eaſdem coire ſententias ſcribit.

Differunt Tropus, Schema.

Nocentiſſimorũ parentum nocentiſsimi filij. Aen. 1. Lib. 9. capite primo.

Sunt autem Tropi *duplices, Dictionum uidelicet & Orationum. Dictionum Tropos uocant, non quod per ſe poſita dictio, non in oratione, ſignificatũ mutet, ſed quod in oratione unius ſolius dictionis ſignificatus mutatur. Suntq; Tropi dictionum octo.*

TROPI DICTIONVM.

METAPHORA *eſt cum uox à propria ac genuina ſignificatione ad alienam ſed cognatam transfertur. Tropus longè pulcherrimus: ut, Video pro intelligo, perſpicio pro cognitum habeo, deuoro pro uinco ac perfero, ſuſpicio pro admiror. Item ſi hominem odioſæ atque inſulſæ loquacitatis rudere aut blaterare dicas. Porrò uox à propria ſignificatione ad aliam transfertur. Vel neceſsitatis cauſſa: ut cum uites gemmare dicimus, ſitire agros, fructus laborare, luxuriare ſegetes. Vel emphaſeos ac maioris ſignificantiæ gratia, ut incenſus ira, inflammatus cupiditate, lapſus errore. Vel denique ornatus cauſſa: ut lumen orationis, generis claritas, concionum procella, eloquentiæ flumina, fons ac ſeges gloriæ: & ſegetes fluctuant, id eſt, mouentur, &c.*

μεταφέρω. transfero.

μεταφορά. translatio.

Vox aliquà tribus rationibus tranſfertur. Fab. lib. 8. ca. 6.

1

2

3

2 Synecdoche Συνεκδοχή *Intellectio, eſt quoties ali-*

1 ud ex alio quocunq; modo intelligitur. Vel cum ex uno plura intelliguntur: ut Romanus prælio uictor, pro Ro-
2 mani uictores. Vel ex parte totum: ut mucro pro gladio,
3 tectum pro domo. Retróq;: ut ingens à uertice pontus, id est, procella & unda ponti: & fontémq; ignémq; ferebant,
4 id est, partem fontanæ aquæ. Vel ex specie genus: ut, Horatius, Iracundior Adria, pro quouis tempestuoso mari. Et Acheloia pocula, pro quouis fluuio scripsit Vergilius,
5 Vel cum ex materia res confecta significatur: ut ferrum
6 pro gladio, abies & pinus pro naui. Vel ex præcedentibus sequentia: ut Virgineam soluit zonam, id est, deuirgi-
7 nauit, Subdidit equo calcaria, id est, cucurrit. Breuiter quoties aliud ex alio intelligitur: ut, Vixerunt, id est, mortui sunt. Et nos quoque floruimus, id est, fœlices fuimus. Ita Cicero.

3 Metonymia μετωνυμία Transnominatio, est nominis pro nomine positio: cuius uis est, pro eo quod dicitur, causam propter quam dicitur, ponere. Hanc Rhetores Hy-
1 pallagen uocant. Ea fit compluribus modis. Primo cum inuentorem pro re inuenta ponimus: ut, Ceres pro frumento, Bacchus pro uino, Venus pro libidine, Vulcanus pro-
2 igne, Neptunus pro mari, Mars pro bello, &c. Secundo quoties continens, pro eo quod continetur, usurpamus: ut, epotos cados, cœlo gratissimus amnis, id est, cœlitibus. Nũc
3 pateras libate Ioui, Sæculum fœlix, &c. Tertio quando contentum pro continente accipitur: ut, Vina coronant, Vicinus ardet, Eamus ad nos, Deuoremus hominem, Hũc tibi comedendum propino, De sene gustare, ubi dominus
4 rei pro re ipsa ponitur. Quarto cum ex effectu efficiens intelligitur: ut, pallida mors, frigus pigrum, mœstus timor,

mor, audax iuuenta, pallentes habitant morbi, tristisq; se- Ver. Aen. 6
necta, præceps ira, hilaris adoleſcentia, inconſultus amor,
inuerecunda nox, audax uinum, &c. Quinto cum ducem, 5
pro his qui ſubſunt, ponimus: ut, Cæſus Hannibal. Se-
xto quoties autorem pro opere accipimus: ut, Vergilius 6
uenijt, Homerus diſtrahitur, Terentius emitur. Septimo 7
quando ſignatum pro ſigno uſurpamus, ut faſces & ſecu-
res pro imperio conſulari, Sceptrum pro regno, gladius
pro magiſtratu. Octauo denique cum facinus pro eo qui 8
illud deſignauit accipimus: ut, Sacrilegium eſt deprehen-
ſum pro Sacrilego. In peculatum animaduerſum eſt, pro
peculatore, &c.

4 Antonomaſia Ἀντονομασία, eſt quæ alicui quaſi cognomen quoddam conueniens tradit: ab Oratoribus Pro nominatio dicitur. Hæc teſte Cicerone cognomine quodam extraneo demonſtrat id quod ſuo nomine appellari non poteſt. Et Fabius, Antonomaſia, inquit, eſt quæ aliquid pro nomine ponit. Poetis frequentiſsima, Oratoribus non item. Ea fit ſex rationibus. Primo, cum patronymica propriorum loco ponuntur: ut, Pelīdes aut Aeacīdes 1
pro Achille, Priamides pro Hectore aut certo Priami filio, Romulides pro deſignato Romano: & hæc uariatio ſolum poetis permiſſa eſt, quibus ſolis patronymicis in carmine uti permittitur. Secundo fit per poſſeſsiua quædam 2
patria, idq; Oratoribus cōceditur: ut, Tyrinthius pro Hercule, Cytherea aut Cypris pro Venere, Saturnius pro Ioue, Cinthia pro Diana, Cyllenius pro Mercurio. Tertio, 3
fieri ſolet per Epitheton, & hac, ut & ſequentibus, tam oratores quàm poetæ ex æquo liberè utūtur. Ver. Aen. 4.
Thalamo quæ fixa reliquit Impius, pro Aenea, Pœnus pro-

4 Hannibale, Senex pro persona heri apud Terentiũ. Quarto solita est fieri, quoties Appellatiuum studij, artis, officij ue aut dignitatis, proprij nominis locum obtinet: ut, Philosophus pro Aristotele, Poeta pro Vergilio, Apostolus pro Paulo, Seruator pro Christo, Imperator pro Carolo.

5 Quinto cum propria nomina pro appellatiuis affectum aliquem siue proprietatem proprijs inhærentem significantibus, usurpamus: ut, Verres pro fure, Sardanapalus pro molli, Crœsus pro diuite ac locuplete, Phalaris pro crudeli, Cato pro seuero ac tetrico, Crassus pro agelasto, Venus pro formosa, Diana pro intacta, Irus pro paupere, Aristides pro iusto ac incorrupto, Epicurus pro uoluptati

6 dedito, &c. Sexto cum nomina gentium siue nationum pro attributis ipsarum ponimus. Vt cum Pœnus pro perfido accipitur, Scytha pro aspero ac inhumano, Cretensis pro uano ac mendaci, Sybarita pro luxui dedito siue fastuoso, Pigmæus pro breui, Gallus pro libidinoso, Cares pro uili milite, &c.

5 Onomatopœia ὀνοματοποιία, Nominis confictio, est nouarum uocum affictio, ad imitationem soni quem significare debent. Nouis enim rebus noua nomina concessum est indere: ut, Clangorq; tubarum, apud Verg. Taratantara pro cantu tubæ, Sibilus murmur, tinnitus mugitus, bombarda, Scopieta, uel ut alij Sclopeta, ein halberhaack. Vnde milites Sclopetarij, ut plerique Hispani, Germani, Itali, & Ianizeri Turcarum imperatoris satellites siue laterani. Breuiter illa omnia uocabula, quæ significandæ alicuius rei gratia pro tempore ac rei necessitate aperte fingimus. Hac in re in consilium sunt adhibendi, Cicero, Horatius, D. Erasmus & Iacobus Lodouicus Rhemensis

mensis libro de Electione ac uerborum collocatione primo, cap. decimooctauo. Tropus propriè non est, nam significatio non mutatur, sed rei anonymæ nouum nomen inditur, hocq; modo à Catachresi separatur.

6 Catachrêsis κατάχρησις Abusio, est quæ non habentibus nomen suum, accommodat, quod in proximo est: ut Piscina in qua lauamus, nec pisces insunt, Vires hominis breues, longum consilium, minutus animus pro paruo, pyramides cuiuscunq; sint materiæ. Differt autem à Metaphora, quod hæc proprium alieno commutet: illa uerò ubi nomen omnino deest. Poetæ tamen solent etiam abusiue in his rebus, quibus nomina sua sunt, uicinis potius uti, quod in soluta oratione rarenter usu uenit.

7 Metalepsis μετάλημψις Transumptio, est ubi gradatim itur ad id quod ostenditur. Vel est cum aliqua uox aliud à proprietate significationis suæ, ex his quæ præcesserunt, denotat. Tropus poeticus ac omnino rarus. Vergilius Eglog. 1.

Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Hic per aristas spicas, per spicas messes, per messes æstates, per æstates annos accipimus. Idem Aen 1. Speluncis abdidit atris: nigræ enim intelligũtur, ex nigris tenebrosæ, & per hoc in præceps profundæ. Est & hæc Metalepseos natura, ut inter id quod trãsfertur, sit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbẽs transitum. Differt ab alijs tropis finitimis, quod ueluti per gradus quosdam, ad id quod significare uolumus, progreditur.

Idem Aen. 5. Septima post Troiæ excidium iã uertitur æstas.

8 Acyrologia, ἀκυρολογία siue ἄκυρον, est cum uox haudquaquam propriæ significationis orationi intercalatur. Teren. Nam quod tu speras, propulsabo facilè. Spe-

ras pro times. Verg. Aen. 4. Hunc ego si potui tantum sperare dolorem, id est, timere. Iuuenalis Sat. 4. Iam quartanam sperantibus ægris, id est, timentibus. Et Græci in hunc modum ἐλπίζειν usurpant. Herod. lib. octauo ἀντιπάλους γὰρ ἔχειν ἄλπιζον, id est, ἐφοβοῦντο.

9 Antiphrasis ἀντίφρασις, est dictio è contrario significans. Vel est unius uerbi ironia: ut, Bellum, quod minime bonum: Lucus quod minime luceat. Sunt tamen qui à luce sacrificiorum dictum putant, & Parcæ, quod minime parcant, uel quasi parte. Aug. Dathus refragatur.

Mancinellus,

Antiphrasis uox est signans contrario dicto,
Est etiam Tropus orationis, de quo infra.

TROPI ORATIONUM.

ἀλληγορία. ALLEGORIA (Inuersio, Permutatio) est cum aliud uerbis, aliud sensu proponitur, uel cum ex uerbis propositis longè alius sensus, interim etiam contrarius colligitur. Continet illa plures translationes & continuas, ob idq; perpetua etiam Metaphora dicta. Hæc ex sententijs prouerbialibus ac item prouerbijs crebrò confieri solet. Vt, Pedem conferre, pro eo quod est argumentis concertare. Iugulum petere, pro eo quod est caput causæ aggredi, Das houptstuck im handel anthaschen. Tragulam inijcere, id est, fallaciã intendere, Flamma fumo est proxima, quo significatur tempestiuius cauendum esse periculum. Vino uendibili suspensa hædera nihil est opus, id est, res præclaræ exoticam commendationem

nem

tum um haud desiderant. Vergilius,
uar Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt.
ci in Porrò Allegoria nec totam occupat orationē, nec aper
ná- tis permista est. Horatius totam ac impermistam posuit: Lib. 1. Ode 14.
O nauis referent in mare te noui
gni Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
me Portum, &c. In qua Nauim pro republica, Fluctuū tem-
uce pestates pro bellis ciuilibus, Portum pro pace atq; concor
ar dia intelligi uoluit. Ita Verg. Georg. 2.
Sed nos immensum spacijs confecimus æquor,
Et iam tempus equûm spumantia soluere colla,
hoc est, Ego iam immensam absolui materiam, & quæ hic
tractanda erant carmine complexi sumus, nunc conuenit
colophonem addere ac id carmen finire. Commistæ alle-
goriæ exemplum est hoc Ciceronianum, Equidem cæteras
tempestates & procellas in illis duntaxat fluctibus con-
cionum semper Miloni putaui esse subeundas. Hic allego-
riam commiscuit quando fluctibus concionum dixit. Con-
simile est illud Matth. tertio, Cuius uentilabrum in manu
ipsius, & purgabit aream suam, & colliget triticum in hor
reum suum, paleas autem igni comburet inextinguibili.
Hic permista est Allegoria cum dicitur igni inextingui-
bili. Est autem sensus, Christum iudiciaria potestate, quam
à patre accepit, in extremo iudicio pios segregaturum ab
impijs, & illos quidem æterna donare beatitudine, hos uerò
æternis cruciatibus addicere. Illud in Allegoria in primis Fab. lib. 8. cap. 6.
obseruandum est, ut ex quo genere cœperis translationis,
hoc desinas, Ne cum initium à tempestate sumpseris, incen
dio aut ruina finias:
Et cum amphora cœpit institui, cur urceus exit? Horatius in Arte.

Huius octo sunt species, Aenigma, Paroemia, Ironia, Sarcasmus, Astismus, Mycterismus, Antiphrasis & Charientismus. Additur Hyperbole.

1 Aenigma αἴνιγμα, *est obscura allegoria & uerborum inuolucris tecta atq; uelata sententia.* Man.

Obscurus sermo cunctis Aenigma uocatur.

Mater me genuit, mox gignitur ex me.

Ex aqua enim glacies concrescit, & rursus in aquam resoluitur. Differt ab Allegoria, quod haec sit euidens, clara & manifesta, illa subobscura ac latens oratio. Neq; id uitio uerti debet, si doctis uel loqueris uel scribas, imò ne tum quidem si uulgo, ut sint quae uestigare ac discere cogantur. Apud prophetas & in Apocalypsi plura sunt Aenigmata: ac item apud Ethnicos scriptores deorum ac Sybillarum oracula.

2 Paroemia παροιμία, *est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Ad quam duo requiruntur. Alterum quidem, ut dictum sit celebre, uulgoq; iactatum. Vnde & apud Graecos id nominis usurpat, quod passim per ora hominum obambulet: & apud Latinos Adagium, quasi dicas circumagium, authore Varrone: & Prouerbium, quasi uerbum omnium commune, hoc est, sententia, quae in omnium ore uersatur. Alterum uero, ut scitum sit, hoc est, ut aliqua ceu nota à communi sermone discernatur, & antiquitate pariter ac eruditione commendetur. In his colligendis D. Erasmus uir de bonis literis meritissimus, non absque sudore summam nauauit operam. Et Polydorus Verg. Vrbinates, praeter aliquot Ethnicorum prouerbia, sacra etiam collegit.*

3 Ironia Εἰρωνεία *Illusio, est quae uno aut pluribus uer-*

bis

Sarcasmus contrarium ostendit quod dicitur. Manci.

Simulatio dicitur, ut est principium pro Ligurio. Nouum crimen C. Cæsar &c.

Ironia quidem mihi dissimulatio fertur,
Ironia quidem multis Illusio habetur,
Quam sermo ostendit recto contraria sensu.

Hæc aut rei natura, aut risu, siue pronunciatione, aut persona significatur: nec difficulter ex orationis circumstantijs ius ratio colligi potest. Verg. Egregiam uero laudem & spolia ampla refertis, Tuq́ puerq́ tuus. Idem scilicet is suorum labor est. Teren. Id populus curat Scilicet. Cicero Verrem act. 7. Quid ais bone custos, defensorq́ prouinciæ? Castimonia Hippolytũ præ se fert, de adultero. Agit Aeneam re ipsa, de eo qui patrem uiolauit. Amos 4. Veni ad Bethel & impie agite, Ad Galgalam & multiplicate præuaricationem. I nunc & rebus nimium confide secũdis. I nunc & in fortuna spem pone tuam. Verg. Aen. 7.

I nunc, ingratis offer te irrise periclis,
Tyrrhenas i sterne acies, tege pace Latinos.

Gang hin vnd thů es mer. Ac cæteræ huius fariæ figuratæ iussiones siue permissiones, quæ uim prohibendi habent. Porrò, Scilicet & Vero, particulæ Ironiæ cum primis aptæ uidentur.

4 Sarcasmus Σαρκασμὸς, est plena odio atq́ hostilis irrisio. Vel iocus cum amaritudine, Wie ein katz mit einer muß schimpffet / Der katzen schertz ist der muß tod.

Mancinellus:

Sarcasmos plena est odio derisio ab hoste.
ἐπὶ τοῦ σαρκάζω amarulente rideo. Verg. Aen. 2.
Pyrrhus ad Priamum.
Referes ergo hæc & nuncius ibis,

Pelidæ genitori illi mea tristia facta. *Idem Aen. 11*
En agros & quam bello Troiane petisti
Hesperiam metire iacens.

5 Asteismus, *Astysmus, Astismus,* ἀστεισμός, *Vrbanitas, est longe petitus iocus, adeoq; inexpectatus de re ali absurda. Vel est faceta ioci urbanitas rustica simplici carens. Facetũ & ciuile scomma. Verg. Qui Bauium odit, amet tua carmina Meui, id est qui Bauium malũ p tam amplectitur, exosculetur etiã Meuium peiorẽ poeta Idem. Atq; idem iungat uulpes & mulgeat hircos, hoc absurda & quæ contra naturam sunt faciat.*

Mancinellus:

Effertur quicquid sine rusticitate facete,
Ipsa figura quidem Astismos dicitur esse.

6 Mycterismus μυκτηρισμός, *est simulata quidẽ non latens derisio: quod Persius Naso suspendere uocat in gestu magis quàm uerbis ostẽditur, fitq; cum naso susp so quippiã fastidimus.* Μυκτήρ *enim (autore Iulio Pollu nasum significat. Quicquid igitur contractis irridendo ribus dicitur, Mycterismus est.*

Diasyrmus Διάσυρμος, *est Eleuatio uel Irrisio, qu do uidelicet ludentes, quæ ab aduersarijs dicuntur, disso mus: qualis est in Mureniana totus ille in Sulpitium lo de Iure ciuili.*

7 Antiphrasis ἀντίφρασις, *est cũ uox aut sentẽtia qua ꝑ contrariũ intelligitur, ut bellũ quod minime bonũ*

Mancinellus:

Antiphrasis uox est signans contraria dicto.
Dicimus hinc Parcas, quia nulli parcere norunt.
Differt ab Ironia, teste Diomede, quod hæc pronunciand

muta

at affectum & significationem, illa uero diuersitatem
rsonæ siue rei denotat, ut si quis Gnanum uocet Atlan-
m Ein grad gesell / wenn er vff dem drifüß
adt/sicht er in hafen. Aut si puellã Aethiope atrio-
m percandidam dicas, als wyß wie ein bütlete
ey. Acutum ingenium pro stolido ac hebeti.

Charientismus χαριεντισμὸς, est cum dura mollio-
us uerbis mitigamus, Vel cum duriora re ipsa, gratio-
uerbis molliuntur. Terentius:

na uerba, quæso, cum pistrinum deprecaretur Dauus.
uod Plato libro de repub. 1. εὐφημεῖν, id est, bene omina
dicere dixit. Deducitur autem à uerbo deposititio χαριεν-
σομαι, id est, facete cauillor, lepida urbanitate ac salibus
tor. Vtimur hoc tropo præcipue, ubi ira commotum ac
turbatum uerbis lenire percupimus. Et hactenus de
llegoriæ speciebus.

Hyperbole ὑπερβολὴ, est cum dictio uel oratio fidem
edens augendi minuendiue gratia ponitur.

Mancinellus:

anscensus ueri manifestus Hyperbola fiet.
perlatio, dementiens superiectio, Eminentia & Exces-
etiam appellata: ut Fulminis ocyor alis. Vix ossibus ha
t. Hæc non adhibetur, ut credatur, quod dicimus, sed ut
eo, quod incredibile est, credatur penè incredibile. Est au
omnis Hyperbole ultra fidem, non tamen esse debet ul
modum, Das byhelin nit zewyt werffen, alio-
non alia magis uia in κακοζηλίαν peruenitur solet. Menti-
utiq; Hyperbole, nõ tamẽ ita ut mẽdacio fallere uelit,
ut illo ad uerũ perueniamus. Breuiter plus dicit Hyper
le q̃ res habet, attamẽ quod uerũ est, ex falso intelligitur.

Vt, Hic uel saxa sua loquacitate rumpere posit. Cœ
digito attingere, Cœlum territat armis, Feritq; ad syd
Hyperbole quatuor modis effertur. fluctus, Risu diffluo. Est autẽ Hyperbole Adagiorũ g
ri admodum peculiaris, effertuŕq, Vel per denomina
nem, ut alter Aristarchus, Vel per comparationem, ut
ster hic Phalaris, Vel per similitudinẽ, ut Stentore cla
sior, Vel per Epitheton, ut Nestoria eloquentia. Sunt p
1 rò nouem ceu fontes, à quibus hic Tropus duci potest. P
mo ab ipsa re, quum uidelicet res pro persona usurpatur
quoties hominem scelestum Scelus appellamus: Pestil
tem, Pestem: Tenebrionem, Tenebras: Carcere digni
Carcerem. Potest & unumquodq; per comparationem
ferri, ut ipsa nequitia nequior, cæcitate cæcior, ipsa siti
culosior, Non modo probus, imò ipsa probitas, Deformi
2 deformior. Secũdo à rebus trahitur similibus, ut melle
cior, pice nigrior, niue candidior, oleo tranquillior, plu
3 stupidior, spongia bibacior, labyrintho inuolutior. Te
ab animantibus, ut muliere loquacior, ceruo uiuacior,
scinia uocalior, Dipsade nocentior, limace tardior, scro
4 fœcundior alba &c. Quarto ducuntur à personis fa
rum deorum, ut Diana intactior, Venere formosior, M
curio facundior, Momo mordacior, Vertumno inconst
tior, Proteo mutabilior, Empusa magis uarius. Quin
5 personis fabulosis, ut Tantalo sitientior, Cyclôpe imm
Apud Plutarchum. nior, Nestore facundior, Vlysse dolosior, Penelope cast
Niobe fœcundior, Gryllo stultior, quorum hodie infin
est numerus, qui inuentis frugibus malunt arrodere gl
6 des. Sexto à personis Comœdiarum, ut Thrasone Ter
tiano glorioſior, Demea iurgioſior, Mitione facilior, G
thone adulantior, Phormione confidẽtior, Dauo uersuti

Thai

ide blandior. Septimo à perſonis hiſtoriarum, ut Zoi 7
uidentior, Catone ſeuerior, Timone inhumanior, Pha-
ide crudelior, Cræſo ditior, Codro pauperior, Fabio
ctantior, Socrate patientior, Milone robuſtior, Curione
lioſior &c. Octauo à gentibus ſumitur, ut Pœno perfi 8
or, Scytha aſperior, Cretenſi mendacior, Pygmæo bre-
or, Mileſijs effœminatior, Care uilior, Scythotauris in-
ſpitalior. Nono deniq; ducitur ab officijs, ut Lenone ma 9
periurus, Cinædo mollior, Milite glorioſior, Areopagi-
riſtior, Tyranno uiolentior, Carnifice immanior, &c.
ffert porrò ab Amplificatione Hyperbole, quod hæc na-
re modum excedit: illa intra fidei limites conſiſtit.

Annotatiuncula.

Superiores Tropi nempe Allegoria, Paræmia, Ironia,
orationem etiam exornandam haud mediocriter fa-
nt. Paræmia item confirmandi gratia non raro adhibe-
. Vſum porrò illorum omnium Troporum præter Fa-
m, D. Eraſmus in commentarijs de duplici copia abun-
docet.

DE SCHEMA-TIBVS.

SCHEMA quid ſit, ſupra in fronte definitum eſt. Schemata ſunt duplicia, Grammatica ſcilicet & Rhetorica. Grammatica & ipſa bifariam diducuntur: nam alia Orthographica, alia Syntactica. De quis ordine dicam.

ORTHOGRAPHICA Schemata dicũtur, quod ca dictionum literas ac ſyllabas uerſentur. Hæc in re-

gno ſolum poetico. Commanipulones abſq; ſtipendio (q Mecœnates è logiſterijs ſeſe ſubducentes, nuſquam ap rent) ſub Penæ uexillis militare coguntur, ſub Impera re, cui nomen Metaplaſmus.

Eſt autem Metaplaſmus, Transformatio quæd literarum uel ſyllabarum in dictionibus, præter loqu formulam aut neceſsitatis, aut ornatus gratia in carm figurata. μεταπλάττω Græce, Latine transformo uerti Cuius ſpecies numero quatuordecim à Grammaticis rec ſentur, quæ quidem in quinq; claſſes digeruntur. In qu rum prima ſunt Protheſis, Aphæreſis, Syncope, Epenth ſis, Apocope, Paragoge ſiue Proparalepſis: quarum Pr theſis, Epentheſis & Paragoge literam uel ſyllabam in ctionis tum initio, tum medio, tum fine addunt, reliquæ t auferunt. In ſecunda ſunt Syſtole & Diaſtole, quæ ſy barum quantitatem commutant. In Tertia ſunt Ecth pſis & Synalœpha, quæ uocalem inter ſcandendum ext dunt. In Quarta Synæreſis eſt & Diæreſis, quarum h ſyllabam in carmine diducit: illa uero contrahit. In qui ta deniq; claſſe regnant Antitheſis & Metatheſis, quæ l rarum uel ſyllabarum ſtationem tranſponi iubent.

πρόθεσις. 1 Protheſis *Appoſitio*, eſt literæ uel ſyllabæ in fr te dictionis additio. Literæ, ut Turno gratoq; patriq;. S labæ, ut Concitum tetuli gradum.

ἀφαίρεσις. 2 Aphæreſis, eſt literæ uel ſyllabæ à fronte dicti Aeneid. 1. nis ablatio. Literæ, ut, Ruit omnia late, pro eruit. Syllab Verg. Pone metum Citherea. Idem Aen. 6. Diſcite iuſtitiam moniti & non temnere Diuos.

Mancinellus:

Protheſis apponit caput, id quod Aphæreſis aufert.

3 Epe

Epenthesis *Interpositio, est cum litera aut sylla-* Επένθεσις.
dictioni interseritur. Litera: ut, Hac casti maneant in
igione nepotes. Syllaba: ut, Mauortis in antro. Mitis
rmanis est Carolus induperator.

Syncope, *est cum litera uel syllaba è dictionis me* συνκοπὴ.
tollitur. Litera. Verg. Manet alta mente repostum Iu Aeneid. 1.
ium Paridis. Idem, Pocula porrigite dextris. Syllaba,
ales tunc epulas ipsum glutisse putamus. Ita commo-
pro commouerit.

Mancinellus:

ncopa de medio tollit, quod Epenthesis infert.

Paragoge *Diductio, est literæ uel syllabæ in fine di* παραγωγή.
is additio. Literæ, ut apud Plautum, hostis pro ho-
Syllabæ, Et summa dominarier arce. Prudentius.
entiq; iubet uestirier ostro.
Illud obiter obserues, infinitum passiuum in i exten-
ed poetæ carminis gratia Er adijcientes eandem corri
nt.

Apocope, *est literæ aut syllabæ in calce dictionis ab-* ἀποκοπή.
o. Literæ. Verg. Troas relliquias Danaûm & immi- Aeneid. 1.
Achilli, pro Achillis, ad uitãdum, ut credo, sibilum: sub
& alia ratio, qua de in Grammatica Græca. Idẽ Eglo.
Nec spes libertatis erat, nec cura peculi: potest tamen &
næresis esse. Syllabæ. Ouid. Adfuit & sertis tempora
ctus Hymen, pro Hymeneus.

Mancinellus:

Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge.
Proparalepsis item.

Systole Συστολή, *est cum longa syllaba contra artis ra*
ionem corripitur, metri necessitate cogente. Aeneid. 1.

Connubio iungam ſtabili propriamq; dicabo. Vbi nu
tra eius naturã corripitur. Idẽ porrò Aeneid. 3. legem
tus ſcripſit, Hectoris Andromache Pyrrhin connubi
uas? Et alibi, Dedimus connubia noſtra.

Diaſtole Διαστολή, eſt extenſio ſyllabæ natura con
ctæ. Ectaſis etiam dicta Verg. Aen. 1. Exercet Di
choros, ubi Di contra legem producitur.

Mancinellus:

Syſtola productam breuiare, Diaſtola fertur
Ducere correptam, ſic Ectaſis efficit ipſa.

Συναλοιφή. Synalœpha, eſt cum uocalis ante alteram nulla
ſeruiente conſona in calce dictionis inter modulandu
expungitur, Ouid.

Ludunt formoſæ, caſta eſt quam nemo rogauit.

Vel eſt quum duabus uocalibus concurrentibus prior qu
ſi deletur. Vt, Atq; ea diuerſa penitus dum parte geru
tur. Vide Grammaticam.

Ecthlipſis ἔκθλιψις, eſt conſonantis m, cum uocali pr
re in numerando ſuppreſsio. Verg. Aen. 3.

Monſtrum horrendum, ingens, cui lumen ademptum.

Idem, Aen. Multum ille & terris fuerat iactatus & alt

Mancinellus:

Ecthlipſis necat m, uocalem aufert Synalœpha.

Synæreſis Συναίρεσις, eſt quoties ex duabus ſyllab
inter modulandum compactis, fit una. Hæc etiam Epiſy
nalœpha dicitur. Verg. Aen. 6. Fixerit æripidem ceruan
pro aëripidem.

Mancinellus:

Syllaba de binis facta extat Epiſynalœpha,
Hæc eadem fertur mihi nẽpe ſynæreſis eſſe, Ver. Gen. 4

Sa

lento fuerint aluearia uimine texta.

de prosodiam Grammaticæ.

Diæresis Διαίρεσις, est ubi ex dissecta syllaba duæ fi-
unt. Ouid. Debuerant fusos euoluisse suos.

cætera in Grammatica. Mancinellus:

Dicitur in binas separare Diæresis unam.

Aen. 9. Diues equûm, diues pictai uestis & auri.

Antithesis (aptius ἀντίστοιχον Antistœchon) Est li-
teræ commutatio, hoc est, cum litera pro litera ponitur.
Verg. Aen. 1. Olli subridens hominum sator atq; deo-
rum, pro illi. Mancinellus:

Dicitur Antithesis si litera ponitur una,
Ponere cum debes aliam, sic dicimus olli.
Hæc Antistœchon poterit quoq; dicier apte.

Metathesis μετάθεσις, est cum literæ in dictione trans-
ponuntur. Versus,

Litera posita transfertur'q; Metathesis esse.

Vergilius Aeneid. 10. Nam tibi Thymbre caput Euan-
drius abstulit ensis, si à recto Thymber: sin à nominatiuo
Thymbrus, Metathesis non est. Inspicito Grammaticam in
redundantibus recto.

Obseruatio.

Græci poetæ in his figuris, Latinis multo sunt audas-
ciores, illarum enim usus apud illos frequentissimus est,
& præcipuè in lingua Ionica, qua Homerus scripsit. Sunt
& uariæ Synalœphes formæ, quæ Atticis & in soluta ora
tione comprimè familiares sunt: queis de omnibus præter
cæteros, consulendi sunt Constantinus Lascaris Bizanti-
nus, Theod. Gaza lib. Grammaticæ introductionis 4. in
fronte, Hadrianus Amerotius Suessionensis in calce com-

pēdij Grāmaticæ suæ, & Tripho Grammaticus, quem quatenus ad hoc negotium attinet, D. Glarianus (poeta haud incelebris Græcæ & Latinæ linguæ apprimè doctus, ueterum historiarum, ut ita dicam, Helluo, καὶ μαθήσεων ἐμπαρότατος) Grammaticæ Vrbani Minoritæ per Typographum annecti curauit.

SCHEMATA GRAMMAtica Syntaxeos.

Figurata cōstructio.

SCHEMATA Grammatica syntactica sunt, quæ nouatæ ac figuratæ constructioni deseruiūt. Est autem figurata constructio, cui aliquid deest, uel redundat, uel loco suo abest, uel immutatur, non tamen sine summorum in Romana lingua uirorum exemplo. Hinc facile colligitur huius Syntaxeos Schemata uel defectum indicare, ut Eclipsis, Aposiopêsis, Zeugma, Syllepsis, Prolepsis, & Anapodoton. Vel redundantiam præ se ferre, ut Pleonasmus, & sub eo Parelcon, Perissologia, Macrologia & Epanalepsis. Vel ordinem interruptum ostendere, ut Hyperbaton, & quæ sub eo militant Anastrophe, Histerologia, Tmesis, Synchisis & Parenthesis. Vel denique immutationem quandam arguere. Vt Enallage Casus, quæ & Antiptosis, Generis, item Numerorum, Modorum ac temporum commutatio. Hæc omnia, quia in Grammatica nostra innouata, Syntaxi, satis, ut arbitror, tractata sunt, hic breuibus absoluere placuit. Adijciuntur præter hæc & plura alia, quæ partim inter tropos, partim inter figuras connumerari queant. Sunt præterea inter hæc quæ ab oratoribus inter rhetorica schemata usurpantur.

Eclipsis

Eclipsis Ἔκλειψις, est dictionis siue oratiunculæ ad le-
timã constructionem necessariæ in sensu defectus. In hac
ctio uel clausula, aut consuetudine autorum, id est, eru-
rum consensu, subaudiri solet, aut ex cæteris uerbis in
tionis clausula expressis, certa est.

Mancinellus:

Dicitur uniüs uerbi defectus Eclipsis.
Vt, ita ferunt, aiunt, dicunt, scilicet homines.
Homo illiteratus quidem, quem tamen multis non post po-
as, pro talis uel is, cui uel quem. Autore Laurentio. Me-
ini uidere, scilicet me. Sed de his hactenus, scilicet dictũ
est. Quid multa? & ne multa, scilicet dicam. Tu soluen-
do non es, scilicet sufficiens. Qui oneri ferundo essent, scili
cet potentes: uel simile aliquid, quod sensu quadret. Pridie
Calendas, scilicet ante. Teren. Magis id adeò, mihi ut in-
commodet, pro ob siue propte rid. Verg. Proïce tela ma-
nu, pro è uel à manu. Horatius, Ad unguem factus homo,
scilicet usq. Vergilius Aen. 9. Ferte citi pedem, date ue-
la, impellite remos, scilicet, & et. Plin. Hominẽ ne Roma
num tam Græce loqui, scilicet Verum ne est? uel Vere
ne est? aut simile quippiam. Hanc coniunctionum Eclipsin
Asyndeton siue Dialyton uocant.

Aposiopêsis ἀποσιώπησις, est quum ex affectu, aut ali
cuius interuentu, aut etiam transitus ad aliud gratia, ora-
tionis pars aliqua præciditur. Cicero Reticentiam & Præ
cisionem uocat. Celsus Obticentiam, nonnulli Interruptio-
nem. Ex affectu quidẽ, uel iræ. Verg. Aen. 1. Quos ego,
sed motos præstat componere fluctus, scilicet Vos tam au-
daces puniam. Vel pudoris. Idem Eglog. 3. Nouimus &
qui te transuersa tuentibus hirquis. Vel timoris siue reli-

gionis. Cicero pro Milone: De nostro enim omnium, non a
deo totum dicere. Vel cum per seipsum quis tacet ac a
aliud transit. Teren. Adel. Scen. 2. Act. 1. Ecce autem d
integro, nisi quicquid est, Volo scire, scilicet nisi quia: & e
sensus, Nisi quia non temerè credo, & uolo scire quicqui
est. Verg. Aen. 2. Nec requieuit enim, donec Calchante m
nistro. Sed quid ego hæc autem? scilicet Vlysses destina
me aræ. Vel tacet nec ultra loquitur. Teren. Adelph. ea
dem Scena eiusdem actus, Iam si uerbum ullum posthac
Vel alterius interuentu personæ obmutescit: Idem Phor.
Scena 8. Act. 5. Demiphonem, si est domi, uisam, ut quod
Demipho. Nos ad te ibamus Phormio.

Zeugma Ζεῦγμα, est quando in similibus clausulis
commune aliquid in una positum, in alijs non mutatum de
sideratur. Mancinellus:

Quum plures sensus uerbo concludimus uno
Fit Zeugma à nobis adiunctio dicitur esse.

Vt, Non locus uirum, sed uir locum honestat. Vicit pu
dorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Aut æ
tate forma defloreſcit, aut morbo. Magni nominis erat,
quanti quisquam. Tantum habet agri, quantum ciuis quis
quam. Facit apte, qualiter semper. Studet impense, quanto
pere nullus. Vel quod certo scis, uel nihil est loquendum.
Porrò Zeugma tripliciter uariatur. Primo ab eo quod de
trahitur, & hoc fit tribus modis. Secundo à loco unde tra
hitur, unde triplicem nomenclaturã sumit. Nam aut Pro
zeugma dicitur, cum uidelicet cõmune illud in fronte clau
sularum ponitur. Aut Mesozeugma, ubi commune me
dium clausularum locum occupat. Aut Hypozeugma ap
pellatur, quod commune illud postremæ clausulæ in calce

annecti-

nectitur. Tertio uariatur à particulis, quæ clauſulas cõ
tuunt, quæ tribus orationis partibus Nomine ſcilicet,
Aduerbio, & Coniunctione continentur. Conſule Gram
maticam.

Syllepſis Σύλληψις, eſt cum in diſſimilibus clauſulis
ommune aliquid, quod in una ponitur, mutatum aliqua
mus in alia deſideratur. Mancinellus,
Syllepſis ſiue & Conceptio tripliciter fit.
Et genere & numero & perſona, indignius autem
Hic deducendum eſt ad dignius optime lector.
Fit autem hæc per partes orationis ac earundem accide
ia. Per partes quidem, modo cum earum ſignificatio eſt
arianda, modo aliter. Per accidentia uerò, ubi quod ſub
auditur, genere, perſona, numero, caſu, modo & tempore,
ſi adhibeatur, eſt mutandum. Exempla Syllepſeos gene
rum. Singulariter. Teren. And. Scena 1. Act. 2. Vtinam
aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit. Nulla uirgo eſt di
cenda, uel mente corrupta uel corpore. Pluraliter. Teren.
And. Act. 6. Scena 3. Domus, uxor, liberi inuenti inuito pa
tre. Verg. Cæſoſq; reportant, Almonem puerum, fœdatiſq;
ora Galeſi. Ouid. Ilia cum Lauſo de Numitore ſati. Ex
empla Syllepſis perſonarum. Singulariter. Cicero, Et pe
nè ille timore, ego riſu corrui. Idem, Ego illum de ſuo re
gno, ille me de noſtra republica percõtatus eſt. Pluraliter.
Teren. Adel. Hæc ſi neq; ego neq; tu fecimus, non ſinit e
geſtas facere nos. Verg. Spolia ampla refertis, tuq; puer
q; tuus. Cicero, Si tu & Tullia lux noſtra ualetis, ego
& ſuauiſsimus Cicero ualemus. Ego cum uxore parum
belle uiuimus. Tu cum Andromache tua ſtrenuè certatis.
Exempla Syllepſis numerorum. Singulariter, Vergilius

Ad fratrem In Som. Scipionis.

Aeneid. 2. Hic illius arma, hic currus fuit. Idem. Sotijs rege recepto. Pluraliter, Discipuli & præceptor cessant Verg. Sunt nobis mitia poma, Castaneæ molles & prec copia lactis. Exempla de Syllepsi modorum, Et studes hortor ne desistas, scilicet studere. Nec tu faceres, nec eg te permitterē, scilicet facere. Teren. And. Act. 3. Scen. 2 Ita ne tandē idoneus tibi uideor, quē tam apertè fallere i cipias dolis? Saltem accuratè ut metui uidear, scilicet fal lere inciperes. De Syllepsi Temporum. Cum te ante ui rum ostendisti, tum hic uel maxime, scilicet ostendis. Lon gè nunc doctior est, quàm olim, scilicet fuit. De Syllep per partes. Iustinus libro 11. Prouolutæ deinde genibu Alexandri non mortem, sed ut Darij corpus sepeliant, dila tionem mortis deprecantur. Ibi deprecor in priore clausu la pro precando auersor, in posteriore pro ualde precor. Idem libro tertio in fronte: Ita egregius adolescens & cæ dem patris & necem fratris, & se ab insidijs Artabani uin dicauit. Hic uindico priori loco pro ulciscor, post pro libe ro accipitur. Vergilius Aeneid. 2. Sacra manu uictosq; deos paruumq; nepotem Ipse trahit. Ibi & uoce & significato diuersum est subaudiendum, scilicet deos & sacra ge stabat, nepotem trahebat.

Prolepsis προλῆψις, *est cum generale quoddam præcedit, quod inde in partes diducitur. Verg. Conuenie mus ambo, Tu calamos inflare leues, ego dicere uersus. Præsumptio Latine dicitur. Aquilæ uolant, hæc ab oriente, illa ab occidente. Milites Cæsariani cepere Turcas, alius integros, alius saucios. Verg.*

Interea reges, ingente mole Latinus,
Quadrijugo uehitur curru, bigis ut Turnus in albis,

Hinc

nc pater Aeneas Romanæ ſtirpis origo,
iuxta Aſcanius magnæ ſpes altera Romæ,
ocedunt caſtris. Prolepſios implicitæ, quam uocant, ea
pla. Salluſt. Cœpere ſe quiſque magis extollere. Teren.
s Adelph. Act. 4. Scen. 4. Aperite aliquis actutum o-
um, ſcilicet aliquis aperiat. Idem in eadem, Curemus a-
am uterq; partem, ſcilicet tu alterum, ego uerò alterum
abo.

Pleonaſmus πλεονασμός, eſt cum ſuperuacuis uerbis
tionis contextus uel affirmationis uel Epitaſeos gra-
oneratur. Affirmãdo, Aeneid. 4. Vocemq; his auribus
uſi: per Epitaſin, id eſt, uehementiam ſiue exaggeratio-
m. Teren. Sed ubi nam gentium eſt? Pleonaſmi exempla
nt. Cicero, Accipies igitur hoc paruum munuſculum.
dem, Minutis interrogatiunculis, quaſi punctis, id quod
opoſuit, effecit. Teren. Interea loci cognoui. Idem, Ego
minem callidiorem uidi neminem. Teren. Phor. Act.
2. Scen. 1. Seruum hominem cauſam orare leges non ſi-
unt. Poteſt & Seruum hoc loco adiectiuum eſſe. Teren-
us Phor. Actus 1. Scena 2. Quid? ſenem quoad expecta-
is ueſtrum? Vbi Quid redundare uidetur. Cicero. Quid?
Orationis quot ſunt partes? Solet hoc fieri teſte Donato,
ro more quotidiano, cum tranſitus fit à mentione alterius
i in alteram. Item, Tu mihi ſemper dormis, ibi Mihi πλεο-
ξα. Ille mihi aſsidue ſedet. Saluſt. Sed urbana plebs, ea
erò præceps erat multis de cauſis, Ea redundat. Salluſt.
Tanta uis auaritiæ in animos eorum, ueluti tabes inuaſe-
at, hic In abundat. Idem, Nam Brutus ab Roma aberat,
Ab redundat. Vergilius, Et retro ſublapſa referri. Teren- Retro abun-
ius, Nónne oportuit præciſſe me ante. Ibi Ante πλεονάζει. dat.

Idem, Multa simul concurrunt, qui coniecturam nunc
cio. Idem Phor. Act. 2. Scena 3. Negat neq; eius pa
scire, quis fuerit, ibi Neq; redundat.

Perissologia περισσολογία, *cum clausula orationi,*
pondere rerum adijcitur. Liuius lib. ab Vrb. cond. 8.
gati non impetrata pace, retro domum, unde uenerant,
runt. Superflua locutio.

Macrologia μακρολογία, *superiori admodum cõfi*
est cum oratiom clausula redundans annectitur, ut, Vi
Carolus Augustus & non moriatur, &c.

Parelcon παρέλκον, *est quum dictio per syllabicũ*
iectum explendi modo ornandiue gratia in fine exten
tur: ut sunt hæ ferè Coniunctiones siue potius syllabica
iectiones, Num, ut etiamnum. Numnam. Teren. An. Nu
nam perimus? & dum. Idem in eadem, Sosia adesdum, p
cis te uolo. Et Ehodum bone uir ad me. Verg. Nam n
Parnasi nobis iuga, nam neq; Pindi. Vbi nam παρέλκει,
est, abundat.

Epanalepsis Επανάληψις, *est quando post aliquã m*
ta, uel claritatis uel alia quapiam causa orationi interpo
ta, id quod in principio est collocatum, repetitur. Επανάλη
Latine Resumptio, superiorum repetitio. Fit autem Ep
nalepsis, uel ijsdem uerbis, uel diuersis ab his quæ præpo
ta sunt, aliàs potestate paribus, aliàs magis generalibu
Cicero ad Brutum, Caue enim existimes Brute (quanqua
non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt scribere) c
ue putes probitate, constantia, cura, studio, Reipub. qui
quam illi esse simile. Idem lib. Tuscul. 1. Confirmato ill
de quo, si mortales animi sunt, dubitare nõ possumus, qu
tantus interitus in morte sit, ut ne minima quidem suspic

sensu

relinquatur: hoc igitur probè ſtabilito & fixo, illud
iendum eſt, ut ſciatur, quid ſit carere. Idem pro M.
ello, Verum animum uincere, iracundiam cohibere,
iam temperare, aduerſarium nobilitate, ingenio, uirtu
eſtantem, non modo extollere iacentem, ſed etiam am-
are eius priſtinã dignitatẽ: hæc qui faciat, nõ ego ſum
iris comparo, ſed ſimilimum deo iudico. In hoc exem-
icero figuram mutauit, ut appoſititius clauderet.
dhibentur aliquando notæ quædam, quales ſunt Igi-
nquam, & ſimiles.

Hyperbaton ὑπέρβατον, Trãsgreſsio, eſt cum dictio-
clauſularúmue legitimus ordo immutatur. Nec aliud,
Fabio, poteſt orationem facere numeroſam, quàm op-
una ordinis mutatio. Moſellanus ita definit, Hyperba-
eſt transgreſsio quædam uerborum, ordinem commu-
perturbans. Mancinellus:

cum turbatus formabit Hyperbaton ordo.

ero, Animaduerti iudices, omnem accuſatorijs oratio-
in duas diuiſam eſſe partes. Paululum da mihi operæ.
ro, Sed amor uoluntatisq; coniunctio plus habet ſuaui
s. Longũ eſt Hyperbaton apud Vergilium in Tityro.
epiſtola ad Romanos pluribus ſcatet Hyperbatis.

Anaſtrophe ἀναστροφή, eſt dictionum præpoſterus or
Latine in ſiue reuerſio dicitur.

Mancinellus:

tio ſi ſequitur cum ſit præcedere digna,
anſtra per & remos, hic anaſtropha dicitur eſſe.
rg. Italiam contra. Et his accenſa ſuper, & maria om-
circum. Item, Spemq; metumq; inter dubij. Horatius. Aeneid. 5.
uem penes arbitriũ eſt. Idem li. 1. Sat. 3. Nã uitijs nemo

ſine naſcitur. Perſius Sat. 6. Meſſe tenus propria u
Queis ſine, Qui cum, &c. Cicero, Cuius cum patre ma
mihi fuit amicitia. Idem, Cuius in labris ueteres Comi
pôrem habitaſſe dixerũt. Cæſar, Diu cum eſſet pugnat
Terentius, Mater quod ſuaſit, ſua aduleſcens mulier fe
Plautus, Vix apud me ſum, uigilans qui propè dormio

Hyſterologia ὑστερολογία, *eſt quum præpoſitio no*
ſui cui ſeruit, ſed uerbo, quaſi cum eo compoſitum iungi
Græcis frequentiſsima. Verg. Tyriam qui aduèneris u
Idem, Atq; rotis ſummas leuibus perlabitur undas.

Hyſteron Proteron ὕστερον πρότερον Præpoſter
eſt cum id quod ſecundo loco fit, priorem in orationis
ne poſsidet. Vel cum quid ordine conuerſo narratur.

Mancinellus:

Hyſteron & proteron nutrit peperit uocitatur.
Hæc fit cum rectam ſeriem ſententia mutat.
Differt ab Hyſterologia, quod in hac dictionum, in illa
ro ſenſuum eſt Metatheſis. Verg. Aen. 1.
Et torrere parant flammis & frangere ſaxo.
Idem, Poſtquam altos fluctus tetigit & ad æquora ue
Liuius libro ab urbe condita primo: Quod bonum, fe
ſtum, felix́q; ſit Quirites regem create. Cicero libro pri
epiſtola prima: Ego omni officio ac potius pietate erga
cæteris ſatisfacio omnibus, mihi ipſe nunquam ſatisfac
Hæc loquendi figura Græcis eſt uſitatiſsima. Vergil
Eglog. 9. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos, Sic
thiſo paſtæ diſtentent ubera uaccæ, Incipe ſi quid hab
&c. Horatius libro primo ode tertia. Sic te diua potens
pri, Sic fratres Helenæ lucida ſydera. Ventoruḿq; reg
pater, obſtrictis alijs præter Iapiga, Nauis, quæ tibi cre
tu

Debes Vergilium, finibus Atticis Reddas incolumem
or. In his duobus exemplis posterioribus, comprecatio
uotum, precationem præcedit.

mesis Τμῆσις. Diacope Διακοπὴ, est unius dictionis
positæ diuisio, una dictione pluribúsue interiectis, La-
Sectio, siue Intercisio. Mancinellus:
Tmesim partes in binas dictio secta.
. Nam rogationibus plebísue scitis sancta sunt ista præ
a. Teren. And. Scena 5. Actus 1.
æ meo cunq; animo libitum est facere.
n Eunucho, Thais maximo orabat opere, ut eras redi-
Idem in eadem, Omnia prius experiri quàm armis sa-
tem decet. Plautus, Sed ne ego stultus, qui rem curo
licam.

Parenthesis παρένθεσις, Dialysis διάλυσις, est ordi-
dissolutio per interpositam sententiam. Vel est dum con
ationi sermonis medius sensus aliquis interuenit. Latio
nterpositio, Intercluſio, siue Dissolutio.
Mancinellus:
rpositio Romane Parenthesis extat.
gilius. Aeneas (neq; enim patriam consistere mentem
us amor) rapidũ ad naues præmittit Achatem. Idem
eid. 1. Iuppiter hospitibus (nam te dare iura loquun-
Hunc lætum Tyrijsq; diem Troiaq; profectis.

Synchysis Συγχυσις, est quoties ordo omni ex parte
funditur. Latine Confusio. Donatus Hyperbaton obscu
, & ex omni parte confusum interpretatur.
Mancinellus:
chysis est uocum aut sensus confusio longa.
gilius Aeneidos 1.

Vina bonus quæ dinde cadis onerarat Aceſtes
Littore Trinacrio dederatq; abeuntibus Heros
Diuidit. Hunc habet ordinem, Heros Aeneas diuidit
de uina quæ bonus Aceſtes Siciliæ rex onerarat cadis
derat abeuntibus Troianis littore Trinacrio, id eſt Sic
Idem in eodem, Treis Notus abreptas, in ſaxa latentia
quet, Saxa uocant Itali mediis quæ in fluctibus aras.
natur ſic, Notus torquet abreptas ſcilicet naues in ſa
quæ ſaxa latentia in mediis fluctibus Itali Aras uocant

Hyppallage ὑπαλλαγή, eſt quoties oratio conuerſo
rum ordine profertur. Latine Submutatio ſiue Subalte
tio. Verg. Aen. 6. Ibant obſcuri ſola ſub nocte, pro ſoli
obſcura nocte. Idem Aen. 2. Tergo ſceleratam intorſ
haſtam, pro ipſe ſceleratus. Idem, Dare claſsibus auſtr
pro dare claſſes auſtris. Item in 10. Stygij ad flumina
tris, pro Stygia ad flumina. Henck den nagel
zaum.

Antiptôſis, eſt cum caſus pro caſu ponitur. Dicitur
Enallage, id eſt immutatio caſus, quam ſanè uariation
multis modis apud illuſtres autores legimus, Vergili
Proïjce tela manu ſanguis meus, pro mi. Perſius Sat.
Vos ô patritius ſanguis, pro patritie. Idem, Cenſorémue
um uel quod trabeate ſalutas, pro trabeatus metri cau
Horat. Macte uirtute eſto, pro mactus, teſte Priſciano
17. in calce. Cicero Att. In oppido Antiochiæ, pro A
tiochia. Verg. Aen. 1. Et fontem ſuperare Timaui, pro
mauum. Idem, Et celſam Butroti aſcendimus urbem,
Butrotum celſam urbem. Idem, Ceruix cui lactea crin
Accepit, pro cuius. Teren. And. Mulier quædam cõmig
uit huic uiciniæ, pro ad ſiue in hanc uiciniã. Iuue. ſatyra.

Porrectur

rectura uiro miſcet ſitiente rubetam. Ablatiuus pro da
Horat. lib. 1. ſat. 5. Occurrunt animæ, quales neq; can
res terra tulit, pro qualibus. Terẽtius, Ea primum ab
animaduertenda iniuria eſt, pro iniuria eius.

De Enallage generum, numerorum, perſonarum, modo
ac temporum, in Linacro & Grammatica, & infra in
rotheta, commune illis Schema. Nos reliqua id genus
mata proſequemur.

Hendiadis, eſt cum mobile in fixum uertitur. Verg.
lybem frenoſq; momordit, pro calibea frena. Idẽ Ver.
r. 3. Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo. Idem
n. 1. Molemq; & montes inſuper altos, hoc eſt molem al-
um mõtium. Idem Geor. 2. Pateriſq; libamus & auro,
ſt aureis pateris. Idẽ, per famam ac populum, id eſt fa
ſum populum. Idem, in partẽ & prædam, id eſt partem
dæ. Hẽdiadis compoſita dictio eſt ab ἓν unum, διὰ per
is duo, quum uidelicet unum per duo explicatur. Vnde
n hunc modum fortaſſe rectius definiretur: Hendiadis
cum res una coniunctione interueniente in duo carminis
tia diducitur, ſiue alterum è uocibus rem illam ſignifi-
tibus, adiectiuum, ſiue utrunq; ſubſtantiuum fuerit.

Tapinôſis Ταπείνωσις, eſt cum rei dignitas uerbi hu-
itate deprimitur. Mancinellus:

o Tapinôſis fertur ſi de mare gurges.

rg. Aen. 1. Apparent rari nantes in gurgite uaſto, gur-
e pro mari. Idem, Multa malus ſimulans, pro ſceleratus
e ſceleſtus. Idem, Dulichias uexiſſe rates & gurgite
alto. Hora. Pelide ſtomachum, pro iracundia. M. Ca-
. Locum æditum aſperumq; uerrucam appellat. Teſte
llio. lib. 3. cap. 7.

Diomed. κακέμφατον

Cacemphaton Κακέμφατον, eſt illepida ac inco-
na uocum compoſitio. Schema uitioſum, nec imitand
niſi metri neceſsitas cogat. Fieri conſueuit, quando Pra
ſitionem Cum, litera n ſuccedit. Verg. Aeneid. 1. Corp
fundat humi, & numerum cum nauibus æquat. Vel qu
do ſequens dictio ſyllabas præcedentis ſimiles habet. C
O fortunatam natam me conſule Romam. Verg. Ae
Treis adeo incertos cæca caligine ſoles Erramus pela
Huc referri queant compoſitionis uitia, quæ Martia
Capella, libro de ſeptem artibus liberalibus 5. cap. de el
tione conſcripſit: Paræmion παρόιμιον uocant, id eſt A
mile: & fit cum multæ uoces ab eadem litera incipien
ex ordine collocantur: ut, Machina multa minax mina
maxima muris, Caſus Caſſandra canebat. Mamm
ipſam amo, quaſi meam animam, Sol & luna luce luce
Iunio, Iuno. Iouis iure iraſcitur. Soſia in ſolario ſol
ſarciebat ſuas. O tite tute Tati tibi tanta Tyranne tu
ſti, &c. Hæc uitioſa dictionum compoſitio Cacoſynth
ton κακοσύνθετον etiam appellatur.

allitteratio

Ennius.

Cacoſyntheton.

Mancinellus:

Compoſitura mala eſt uocum Cacoſyntheton illa.
Verg. Aen. 9. Verſaq; iuuencum terga fatigamus haſt
Vbi Seruius κακοσύνθετον & ὁμοιοτέλευτον eſſe ai.

Aſyndeton, ſiue Dialyton ἀσύνδετον, καὶ διάλυ
τον, Eclipſeos forma, eſt cum duæ plurésue tum dictio
tum orationum clauſulæ, coniunctionum nexibus caren
quorum loco commata interſeruntur.

Mancinellus:

Quum ſine iunctura uoces uariæ locitantur,
Dialyton certe uel Aſyndeton efficiemus.

Aſyndeto

deton Latine Inconiunctum, Dialyton dissolutum.
eni, uidi, uici: quibus uerbis Cæsar debellato Pharmce
Pontico ad senatum scribens uictoriæ celeritatem si
cauit: &, ut Suetonius in uita Iulij scribit, Pontico
mpho inter cætera pompæ fercula horum uerborum
ulit titulum, significantem belli celeriter confecti no
Verg. Aen. 9. Ferte citi ferrum, date tela, scandite
os. Tullius in Catilinam: Abijt, excesit, euasit, erupit,
rg. Aen. 4. Ferte citi flammas, date tela, impellite re
. Hac figura præcipue utimur, ubi celeritatem rei ge
dæ significabimus. Oratoribus Articulus appellatur,
de suo loco, & Membrum.

Polysyndeton πολυσύνδετον, id est, uarie ac multipli
er coniunctum, est quum oratio multis coniunctionibus
eisdem uel diuersis abundat. Vel est multis nexa con
ctionibus oratio. Verg. Geor. 3. Tectumq; laremq;
rmaq; Amiclæumq; canem, Cressamq; pharetram. Idem
en. 2. Demissi lapsi per funem Athamasq; Thoasq; Peli
sq; Neoptolemus, primusq; Machaon. Idem, Multa
oq; & bello. Figura est poeticæ magis quàm oratoriæ fa
iliaris. Mancinellus:

iuersas uoces coniunctio plurima si fert,
empe figura datur Polysyndeton esse Pelasgum.
etur in exemplum Materq; paterq; neposq;.

Schesis onomâton σχέσις τῶν ὀνομάτων, est nomi
um habitudo, est cum singulis nominibus singula Epithe
a coniuncta sunt. Verg. Marsa manus, Peligna cohors, fe
ina uirum uis. Mancinellus:

Nominibus cunctis si fingis Epithethon unquam
Tum Schesis onomáton dixerunt esse figuram.

Aliter Scheſis onomaton eſt, cum in contextu ſententiæ plures antonomaſiæ ponuntur. Vt, Armipotens, Trito uirgo. Figura non infrequens apud Græcos poetas.

Hirmos εἱρμός, *eſt cum uniformis continuatur orationis ſeries, unius caſus tenorem ad clauſulam uſq; cuſtodiens. Verg. Aen. 6. Principio cœlum ac terras camposq; liquentes, Lucentemq; globum, Titaniaq; aſtra, Spiritus intus alit. Idem Aen. 1.*

Eſt in ſeceſſu longo locus, inſula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inq; ſinus ſcindit ſeſe unda reductos,
Hinc atq; hinc uaſtæ rupes, geminiq; minantur
In cœlum ſcopuli, quorum ſub uertice late
Aequora tuta ſilent, tum ſyluis ſcena coruſcis
Deſuper, horrentiq; atrum nemus imminet umbra,
Fronte ſub aduerſa ſcopulis pendentibus antrum,
Intus aquæ dulces, uiuoq; ſedilia ſaxo
Nympharum domus: hic feſſas non uincula naues
Vlla tenent, &c. Et in proſa natalis domini cantanda lectur, Natus ante ſecula, dei filius, inuiſibilis, interminus: per quem fit machina cœli ac terræ & in his degentium: per quem dies & horæ labant, & ſe iterum reciprocant. Quem angeli in arce poli uoce conſona ſemper canunt. Hic corpus aſſumpſerat fragile, ſine labe originalis criminis, De carne Mariæ uirginis, &c. Eſt Hyperbati ſpecies. Porro εἱρμός *Latine ſeries dicitur, ἀπὸ τοῦ εἴρω quod cum denſo ſpiritu necto ſignificat, cum tenui uero εἴρω dico.*

Mancinellus:

Longa quidem ſeries conſtructus Hirmos habetur, Idem Hirmos ſcribit, quaſi ſyrmos tractus, ἀπὸ τοῦ σύρω traho.

Epitheton

Epitheton ἐπίθετον *Appositum, Attributum, est di-*
proprio nomini aut ornandi, aut uituperandi, aut in-
ndi, aut deniq; Emphaseos gratia apposita. Vt, Di-
milla, Scelerumq; inuentor Vlysses, Laryssæus Achil-
Turpis egestas, Effrenata libido. Mancinellus:
positum proprio mihi fertur Epitheton esse.
Alma Ceres, uenusta Venus, cœlumq; profundum.
poetæ & frequentius & liberius utuntur, apud Orato-
n nisi cum aliquid efficitur, redundat. Tum autem effi-
ur, si sine illo quod dicitur minus est, qualia sunt, O sce-
abominandum, O deformem libidinem. Sumuntur au-
n Epitheta tribus modis: ab animo, ut Carolus magna-
nus imperator, Contemptor diuum Turca: tum à corpo-
ut pulcher Iulus: postremo extrinsecus, & id quidem tri-
riam: aut enim à loco, ut Vlysses Ithacus: aut ab actu si-
officio, ut Aeneia nutrix Caiêta: aut ab euentu, ut In-
la diues opum Tenedos, Aeneid. 2. Differt ab Antono-
asia, quod hæc nominis uicem sustinet, illud proprio no-
ne haud uacat unquam.

Epitheta tribus modis sumuntur.

Aen. 7. in fronte.

Periphrasis περίφρασις (loquendi circuitus, Circuitio, *ircumlocutio*) *est quum pluribus uerbis, id quod uno aut*
rtè paucioribus certè dici potest, explicatur. Man.
ircuitus Romane Periphrasis esto loquendi.
it autem, uel necessitatis causa, cum uidelicet aut tur-
a, sordida, dictuq; deformia operimus. Vt ad requisita
turæ dixit Sallust. Voluptatum seminarium & libidi-
s officina apud D. Cyprianum de ratione Circumcisio-
is. Aut cum rei nomen non est inditum, siue ignoratur.
Matthæi 18. μύλος ὀνικός, mola asinaria, pro saxo molari
quod in molis substernitur. Item uicini nostri puella haud

Schema amplificatiõis

Periphrasis fit tribus rationibus.

1

2

inuenusta nuptûrit, cum nomen eius tibi non sit cognitum. Vel usurpatur decoris siue ornatus gratia, qui est apud poetas frequentissimus, apud quos anni, mensis, diei, noctis, Veris, Aestatis, Autumni, Hyemis, meridiei, matutini ac uespertini temporis, aliarumq; rerum complurium periphrases inueniuntur innumeri. Apud Oratores etiam schema non rarum, semper tamen astrictius. In summa quicquid significari breuius potest, & cum ornatu latius ostenditur, Periphrasis est: modus tamen in hac, uti & in caeteris, adhibeatur.

Differt ab Antonomasia, quod in hac simplex uox simplici commutatur: in illa uerò uox una pluribus circumscribitur. Haec quatuor praecipuè modis constat, Prima cum patria, secta, aut facinus proprij nominis loco ponitur: ut Mantuanus siue Andinus uates pro Vergilio, Venusinus poeta pro Horatio, Sulmonensis uates pro Ouidio, Peripatheticae scholae princeps pro Aristotele, Stoicae familiae pater pro Zenone, Voluptatis assertor pro Epicuro, Euangelicae legis lator pro Christo, Caelestis orator pro Paulo, Euersor Carthaginis ac Numantiae pro Scipione, Augiae stabuli repurgator siue monstrorum domitor pro Hercule, Troiani belli scriptor pro Homero.

Periphrasis quatuor modis constat.

1

2 Secundo fit Etymologia, quum uidelicet nominis rationem explicamus. Vt, Alienae hereditatis captator pro Haeredipeta, Homo cibo uentriq; deditus pro parasito, Vir sapientiae studiosus pro philosopho, Literarum doctor pro Grammatico, Plurium locorum possessor pro locuplete, Veri dei cultor pro Christiano. Tertio constabit Notatione, cum notis ac signis quibusdam accidentium rem quampiam depingimus. Vt bilis efferuescit, pallet uultus,

2

3

ſ, ardent oculi, tremor membra occupat pro irato, Caput
o ſcalpit digito, pro molli ac parum uiro, Cubito ſe emun
, pro ſalſamentario. Quarto fieri ſolita eſt finitione. Vt, 4
medicendi ars, pro Rhetorica, Ciuitatis ærarij compila-
r, pro peculatore, Legum ac ciuium libertatis oppreſſor,
o Tyranno, &c.

Liptote, eſt quum minus dicitur & plus intelligitur. λειτότης.
erg. Quid prodeſt quod me ipſe animo nõ ſpernis Amyn
, id eſt libentiſsimè amas. Mancinellus:
i dicas minus & plus ſignes Liptote habetur:
funera nec ſperno dulcis amice tua. Id eſt, lubẽs accipio.
erg. Geor. 1. Nec ulla interea eſt inaratæ gratia terræ. Id eſt, multa gratia.
dem Georg. 3. Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & al-
o, id eſt, ualde placeat. Fit plerunq; cum nos noſtraq; arro
antiæ uitandæ ac modeſtiæ gratia attenuamus. Vt, Non
umus adeò imperiti rerum, ut, quid in hac cauſa faciendum ſit nec ne, ignoremus, &c. Fit communiter cum duæ negationes ſententiam faciunt affirmatiuam.

Epimone Ἐπιμονή, eſt cum uerſus idem, ac ſententia, ſæpius carmini aut orationi interſeritur. Mancinellus:
Sæpe relata quidem ſententia Epimone habetur.
Intercalares uerſus illud manifeſtant,
Incipe Menalios mecum mea tibia uerſus. Verg.
Non infrequens ſchema in Pſalmis Dauidicis, ardentem cordis affectum præ ſe ferens.

Alleotheta ſiue Allœôſis ἀλλοίωσις, eſt cũ numerus Aliter poſita. Permutatio. Variatio.
numero, tempus tempore, genus genere, perſona item perſona, modus deniq; modo commutatur. Verſus: Commutat
numerum, tempus, genus, Alleotheta Perſonã atq; modum
& quæ Allœoſis habetur. Aliter, Eſt numeri, temporis,

Enallage generis, perſonæ ac modi permutatio. Numeri. Teren. E
numeri. nucho, Adeón homines immutarier ex amore, ut non c
Sce. 1. act. 2. gnoſcas eundem eſſe, pro eoſdem. Salluſt. Interea ſeruit
repudiabat, cuius rei initio ad eum magnæ copiæ non cu
rebant, pro quorum. Plin. In Africa maior pars ferarum
Sce. 2. act. 1 æſtate non bibunt inopia imbrium. Teren. Eunuch. Eun
chum dixti uelle te, quia ſolæ his utuntur reginæ. Huc pe
tinet, quum nomini collectiuo ſingulari, uerbum reſponde
Aen. 1. Tur plurali. Vergilius:
ba ruunt. Pars in fruſta ſecant, uerubus q; trementia figunt.
Idem Aen. 7. Pars leueis clypeos & ſpicula lucida ter
gunt Aruina pingui, ſubigunt q; in cote ſecures. Idem, Par
ſtringunt gladios, &c. Eſt quando ad diſtributiuum ſingu
lare plurale ſequitur. Ouid. Vtraque formoſæ me iudice
2. Mach. 13. ſunt uenerandæ. Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu
magno. Ibi tamen omnis collectiuum uerius diceretur.
Enallage temporis. Temporis uariatio. Teren. And. Accedo ad pediſſequas,
Act. 1. ſce. 1. quæ ſit rogo, ſororem eſſe aiunt Chryſidis: pro acceſsi, ro
gaui, dixerunt. Verg. Aen. 3. Et omnis humo fumat Ne
ptunia Troia, pro fumauit. Idem Aen. 4. Vulnus alit ue
nus & cæco carpitur igni: pro alebat & carpebatur. Idem
Aeneid. 1. Ni faciat maria ac terras cœlum q; profundum,
Quippe ferant rapidi ſecum, uerrant q; per auras: pro fa
cerent, ferrent, uerrerent, præſens pro imperfecto. Te
rentius And. Sce. 1. Act. 2. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias, pro
eſſes & ſentires. Teren. Adelph. Act. 1. Scen. 2. Nam ſi
eſſet, unde id fieret faceremus, pro fuiſſet & feciſſemus.
Liuius, Me quo q; iuuat, uelut in parte fuerim, pro fuiſſem.
Verg. Progeniem ſed enim Troiano à ſanguine duci Au
dierat, pro ducendam eſſe. Hannibal apud Liuium, Si ta
le

animos in prælio habebitis, quales hic oſtenditis, Vicimus, pro uincemus: ibi præteritū plus ponderis habet quàm futurum. Cæſar, Nonnulli etiam nunciabant, cum caſtra moueri, aut ſigna ferri iuſſiſſet, non ſore dicto audientes milites, pro iuberet. Generis immutatio, quum neutrum pro maſculino & fœminino ponitur: Teren. Eunucho, Ego quoq; unà pereo, quod mihi charius eſt, id eſt, qui mihi charior ſum. Verg. de capris Georg. 3. Hæc quoq; non curanda tibi leuiore tuenda. Idem Bucolicis,

Dulce ſatis humor depulſis arbutus hœdis
Lento ſalix fœto pecori, mihi ſolus Amynthas.

Enallage generis. Sce. 2. act. 5

Hanc generis Enallagen & in uerbis uſurpant autores. Verg. Siſtunt amnes, terræq; dehiſcunt, pro ſiſtuntur ſiue ſtant. Varro ex Gellio, In priori uerbo graues proſoliæ, quæ fuere manent, reliquæ mutant. Cornel. Celſus de tempeſt. Peſsimæ quæ uariant maximè. Ver. Aeneid. 2. Et iam nox humida cœlo Præcipitat. Idem Aen. 3. Ingeminant abruptis nubibus ignes. Idem, Ingeminant auſtri & denſiſsimus imber. Teren. Atque illa ſi lauerit, nuncia mihi. Idem, Quæ res tibi uortat male: pro mutantur, uariantur: præcipitatur, ingeminatur. Niſi Eclipſin potius pronominis ſe dicas, quam interpretationem ſecutus eſt Seruius 2. Commentar. inquiens, Accingunt operi, pro accingunt ſe operi. Perſonæ uariatio non admodum uſitata eſt, ut Danai, qui parent Atridis, contra Priamum arma ſumite. Teren. Phor. Si quis me quæret rufus, præſto eſt, deſine, pro præſto ſum, nam de ſe loquitur. Modorum uarietas. Verg. Et ſi non alium latè iactaret odorem, Laurus erat, pro eſſet. Idem, Impulerat ferro Argolicas, pro impuliſſet. Cicero, Dices, quid? quaſi iſthuc erat magnum, pro

And. Sce. 1. actus 2.

Enallage perſonæ. Sce. 1. act. 2.

Enallage modi. Georg. 2.

esset. Cicero, Sed ualebis, meaq́ negotia uidebis, meq́ di adiuuantibus ante brumam expectabis: futurum indicandi pro imperatiuo. Verg. Eglog. 7. contra imperandi modum pro futuro indicandi posuit: Si fœtura gregem suppleuerit aureus esto, pro eris. Idem Aen. 3. Imperatiuum pro optatiuo posuit: Viuite felices, quibus est fortuna peracta Iam sua, pro uiuant. Terent. And. Facile omnes perferre ac pati, cum quibus erat: pro ferebat ac patiebatur. Idem Eunuch. Omnes inuidere mihi & mordere clanculum, ego autem floccipendere, more historico infinitus pro imperfecto indicandi.

Significatio latens.

Emphasis ἔμφασις, *est cum altior subest intellectus ac maior significantia, quàm uerba per seipsa declarant. Hæc plurimum adfert iucunditatis orationi, nonnunquam & dignitatis acrimoniæq́ non parum. Hac Ecclesiastæ interdum uti licebit, uel cum tutum non est rem apertè proloqui, uel cum id prohibet pudor.*

Mancinellus:

Altior est sensus quoties quàm quem tibi uerba
Declarant, uel quàm dicis plus significatur,
Aut etiam quod non dicis, scito Emphasin esse. Huius tres
sunt formæ. Prima cum plus significatur quàm dicitur. Vt apud Homerum Demodotus canebat Graios Vlyssem in equo Troiano circumsedisse, quo uerbo equi lignei latitudinem ostendit. Locus est ὀδυσ. θ. τοὶ δ' ἤδη ἀγάκλυτον ἀμφ' ὀδυσῆα. Εἵατ' τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἵππῳ, *id est, Cæteri iam præclarum circum Vlyssem sedebant in Troianorũ absconditi equo.* εἵατο, *id est, sedebant, non ascendebant, ut Fab. legit lib. 8. cap. 3. Id quod & Gulielmus Philander annotauit. Verg. Aen. 2. Thersandrus, Schenelusq́*

Emphaseos tres formæ.

Inclusi.

q̃ duces & dirus Vlyſſes Demiſſum lapſi per funem.
s. quo altitudo equi demonſtrata eſt. Secunda Empha- 2
s forma, eſt cum quippiam ſignificatur quod nõ dicitur:
q̃ bifariam, aut uoce omnino ſuppreſſa, id quod pro Li-
rio Cicero fecit. Quod ſi, inquit, in tanta tua fortuna le- Lenitas, id
as tanta non eſſet, quam tu per te, inquam, obtines, intel- eſt, clemen-
o quid loquar. Hic intelligitur etiam quod non dicitur. tia & facili
acuit enim illud, quod nihilominus intelligimus, non de- tas ad igno
ſe homines, qui ad crudelitatem eum impellerent. Aut uo ſcendum.
omnino abſciſſa, idq̃ per Apoſiopeſin, qua de ſupra. Ter 3
q̃ deniq̃ emphaſeos forma, eſt in uerbis uulgo protritis ac
eriſq̃ pronominibus. Vt, uirũ te præſtes oportet. Hic eſt
e propheta, qui in mundũ uenturus eſt. Ille ego qui quon-
m, &c. Vbi eſt ſcelus illud, qui me hodie perdidit, &c.
ſt porrò Emphaſis deniq̃, cum ex aliquo dicto, latẽs ali-
id eruitur. Vt cũ Dido Vergiliana inter cætera hæc ſe-
m corde uolutans, Non licuit Thalami expertẽ ſine cri-
ne uitam Degere more feræ? de matrimonio conqueri ui
atur, tamen huc eius erupit affectus, ut ſine thalamis ui
m hominum non putet, ſed ferarũ. Simile eſt illud Myr-
æ Ouidianæ, quæ nutrici amorem patris ſic confitetur:
, dixit, fœlicem coniuge matrem. Metamor. 10. Fab. 9.
Paradiaſtole παραδιαστολή, eſt cum ciuili interpretatio
noſtris aut aliorũ uitijs aſſentando blandimur. Vt præ-
oſteri noſtra tempeſtate Sileni ſolent, qui ſeſe haud ſecus
muli mutuum ſcabunt, ut eſt in prouerbio. Vt cum
ro aſtuto, ſapientem appelles: pro confidente, fortem: pro
iberali, diligentem: cum item prodigum dicimus libe-
lem, temerarium fortem, auarum frugalem, faſtuoſum
agnanimum, adulatorem comem, aſſertorem amicum.

Breuiter, cum uitia sub uirtutis specie sese ostentant. N
& ipse satanas transfiguratur in angelum lucis, 2. Cor.

Mancinellus:

Pro astuto sapiens fit Paradiastola dictus.

DE SCHEMATIBVS Rhetoricis.

HACTENVS *dictionum simul orationum Tropos, Schemata item Gra matica tum Orthographiæ tum Synt xeos Laconica breuitate, quoad fieri p tuit, perstrinximus: reliquum est, ut & Rhetorum Schematis siue figuris dicamus, quæ, ut in fr te etiam admonui, in hoc reperta sunt, ut quotidiani protriti sermonis fastidium leuent, ut orationem aut iucu diorem, aut grauiorem, aut elegantiorem efficiant, ut u rebus adijciant & gratiam præstent, & nos deniq; à u gari, tum scribendi tum dicendi genere muniant. Atq; m ram Rhetorum in his colligendis industriam est cerne ut Philippus testatur, qui tam uarias humanæ locutio formulas adeoq; & pronunciationis (ut in Ironia, Epip nemate, Interrogatione, &c.) ac ipsius oris nostri, ocul rum & uultus discrimina haud oscitanter obseruarunt, ita tandem in artem redegerunt: non aliter, ac qui ausc tatione sonorum, Musica certis primum legibus astrinx runt. Porrò quæ Græci σχήματα, Latini figuras appellan*

Lib. 9. ca. 1 *Figura autem apud hos, duobus modis dicitur, autore Fa bio: Vno quidem latius, pro qualicunq; sententiæ form & hoc modo omnis sermo figuram habet, nihilq; non fig ratum est: Altero uerò modo astrictius, pro eo quod sit*

simpli

plici ac in prompto posito tum scribendi tum dicendi
do uel poetice uel oratorie commutatum. Hinc dicimus
am esse orationem ἀσχημάτισον, hoc est, quæ figuris ca-
t: aliam ἐνσχηματισμένην, id est, figuris ornatam. Iam ui
qui in arte dicendi primas tenent, Schemata illa Rheto-
a in duas partes diuidunt. Alteram quidem Verbo-
m uel Dictionis, uel Orationis, Græce λέξεως: Alteram
ro Sententiarum, Græci διανοίας nominantes. Chirius
ortunatianus consultus, libro Rhet. 3. tria figurarum
nera facit, λέξεως, λόγου καὶ διανοίας. At quia Melanchtho
s uiri disertissimi partitio, parum aut ferè nihil ab illis
sidet, eius diuisionem, & quidem docendi gratia imitari
acuit. Is hæc Rhetorum Schemata in treis ordines dige
. In quorum primo ea colligit, quibus cum dictionibus,
oratione tamen positis, negotium est. In secundo ea co-
lat quæ sententijs exornandis magis quàm dictionibus
adrant. In tertio ea σωνθροίζει, quæ non modo figuran-
e, sed etiam tum uerbis tum sententijs amplificandæ ora-
onis gratia adhibentur. Illud obiter obseruandum Sche
ata, Figuras, exornationes, orationis lumina, colores, eius
m rei plura esse nomina.

PRIMI ORDINIS Schemata.

REPETITIO, est cum continen
ter ab uno eodemq; uerbo plurium mem-
brorum principia sumuntur. Vel est cum
eadem uox in plurium clausularum initio
iteratur. Hæc pulchritudinis ac uenusta-
habet multum, tum grauitatis & acrimoniæ plurimũ.

Vnde nullã orationis exornationẽ inuenies, qua crebri
ceat uti, aut quæ tã uarijs dicẽdi generibus cõgruat, au
Lib. 5. de pulchritudine. *Trapezuntio: ut, Scipio Numantiã ſuſtulit, Scipio C*
thaginem deleuit, Scipio pacẽ peperit, Scipio ciuitate
Cice. orat. in Catil. 1. *uauit. Item, Nihil ne te nocturnũ præſidium palatij,*
te urbis uigiliæ, nihil timor populi, nihil cõcurſus bono
omnium, nihil hic munitiſsimus habendi locus, nihil ho
ora uultuſq; mouerunt? Item, Tu in forum prodire, tu
cem conſpicere, tu in horum conſpectum uenire cona
Item, Quum nudus ſiſteris ante tribunal ſupremi iud
ubi tunc diuitiæ tuæ, ubi deliciæ, ubi ſuperbum fam
tium, ubi ſtipatores armati, ubi ſplẽdida ædificia, ubi l
Pſal. 29. *fundia? Hæc figura Dauidi regio prophetæ ac Pſalteri*
modũ frequens eſt: ut illud, Dominus illuminatio mea, c
Pſal. 18. *lus mea quẽ timebo? Dominus protector uitæ meæ, à quo*
pidabo? Itẽ, Vox domini in uirtute, uox domini in mag
cẽtia, uox domini cõfringentis Cedros, &c. Poetæ uſurp
cum unam ac eandem uocem per plurimorum uerſuũ p
cipia repetunt. Verg. Aen. 1. Venus ad cupidinem:
Nate meæ uires, mea magna potentia ſolus,
Nate patris ſummi, qui tela Typhoea temnis.
Horatius libro ſecundo Ode. 16.
Otium diues rogat in patenti,
Otium bello furioſa Thrace,
Otium Medi pharetra decori.
Apud Græcos uariam ſumit nomenclaturam, appella
ἀναφορά, id eſt relatio, Ἐπιβολή, id eſt adiectio è Rutilio
ἰσωσις, id eſt adæquatio, uniformis, ab Aquila Ἐπαναφ
id eſt repetitio, relatio.

Epanalepſis, Ἐπανάληψις, *eſt cum eadem dictio*
initiu

um & finem occupat. Vergilius Aeneidos primo ferè
alce,
lta ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa.
n, Ante etiam ſceptrum Dictæi regis, & ante.
n, Pater inquam, me lumine orbauit pater. Item,
nitum eſt rempub. uenalem habuiſſe cognitum eſt.
ine Replicatio, ſiue Reiteratio. Mancinellus:
ipit & finit uerbo Epanalepſis eodem,
uper amat caute, timeat maledicere pauper.
pit. Victor hanc Επαναλήπλωσιν *uocat. Iuue.*
ſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit.

Conduplicatio à Cice. uocatur. Vehemẽter auditorem commouet eiuſdem redintegratio uerbi.

Epizeuxis Ἐπιζεῦξις *Subiunctio, eſt eiuſdem dictio*
, citra moram cum impetu pronunciationis ac maioris
ementiæ gratia, geminatio: fit uel amplificandi gratia.
Cicero orat. in Cati. 1. Hic tamẽ uiuit: uiuit? imo etiam
enatum uenit. Idem, Occidi, occidi non Sp. Melium.
uis & uiuis non ad deponendam, ſed ad confirmandam
daciam, Cicero Oratione in Catili. 1. Vel commiſeratio-
cauſa. Vergilius Egloga ſecunda:

Pro Milone.

Corydon Corydon, quæ te dementia cœpit?
em Aen. 9. Me, me adſum qui feci in me conuertite ferro,
m, O Rutuli. Mancinellus:
t & Epizeuxis ſimilis geminatio uerbi
gnificantis idem, meme petit Hectore dignam. Hor. li-
2. Ode 14. Eheu fugaces Poſthume Poſthume labun
anni. Item, Sic ſic iuuat ire per umbras.
oc ſchema nonnunquã per Ironiã ad eleuandũ effertur:
O bone, bone uir, q̃ probe te geris. O du ſchlechter/ ſchlechter gſell / wie haltеſt du dich ſo redlich.

Anadiploſis ἀναδίπλωσις *Reduplicatio, eſt cum*

ultima prioris commatis dictio in sequentis initio itera
uel cum antecedentis membri exitum, consequentis ini
facimus. Maro Aen. 10. Sequitur pulcherrimus As
Astur equo fidens. Idem,

Eglog. 9. Sit Tityrus Orpheus, Orpheus in syluis. Idem,
Eglog. 10. Vos hæc facietis maxima Gallo, Gallo, cuius amor,
Item, Magna reipub. spes sita est in iuuentute, Iuuentu
quam illa, quæ à cunabulis ipsis honestis tum moribus
παλιλογία. literis instituitur. Hæc etiam παλιλογία nominatur, Ps
121. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusal
Hierusalem quæ ædificatur &c.

Conuersio ἀντιστροφὴ, est quando continenter ad
num atq; idem uerbum plura membra exeunt. Vt Po
pop. Romanus iustitia uicit, armis uicit, liberalitate ui
Pro M. Marcello. Frumenti multum è Gallia, peditatus amplissimæ copi
Gallia, equites numero plurimi è Gallia. Cicero, De no
quos in repub. saluos esse uoluisti, quoties cogitabis, to
de tuis maximis beneficijs, toties de incredibili liberalit
toties de singulari sapientia cogitabis. Hic per Zeug
uerbum in duobus commatis supprimitur. Solus Chri
est, qui condidit hominem, redemit hominem, patri reco
liauit hominem, hominis causa induit hominem, uarijs
tus sui dotibus instruxit hominem, breuiter solus beat h
nem. Hanc Rutilus ἐπιφορὰν nominauit.

Complexio Συμπλοκή, est quum orationis alicu
membra idem principium eundemq; finem sortiuntur.
Pro Milone. Quis eos postulauit? Appius. Quis perduxit? Appius. I
Qui sunt, qui fœdera sæpe ruperunt? Carthaginenses.
Ad Herennium. sunt, qui bellum crudelissime gesserunt? Cathaginens
Qui sunt, qui Italiam deformauerunt? Carthaginens

Q

ſunt, qui ſibi ignoſci poſtulant? Carthaginenſes. Item, s nobis Chriſtianis ob principum noſtrorum oſcitan- ac mutuam inter ſe digladiationem ad dilatanda di- is quiſq; ſuæ pomeria, deniq; ob nephadiſsima ſcelera ra, duo Orientis imperia Trapezuntium & Conſtanti olitanum per uim abſtulit? Turca. Quis ſuperioribus is Pannoniam inferiorem miſere interfecto rege Ludo ,igni ac cæde pluſquam tyrannice profligauit? Turca. is Viennam urbem ſuperioris Pannoniæ celeberrimam ibus belli machinis ac Stratagemmatis acerrime oppu- uit, nec, uolēte ita deo, expugnauit? Turca. Item, Quid priuſquam te conderet deus? Nihil. Quid eras priuſ- m te redimeret Chriſtus? Minus quàm nihil. Quid nūc rus eſſes, ſi tibi ſubducat gratiam ſuam? Nihil. Quid utem ad ueram felicitatem conducibile, quod tibi non iter ſubminiſtrarit? Nihil. Quid habes aut potes ex te- ? Nihil. Quid igitur eſt quod aliūde ſperes boni? Nihil.

Copulatio ſiue Duplicatio, eſt cum idem uerbum, n Emphaſi quadam repetitur, hoc modo. Sed tandem llum diem Memmius erat Memmius. poſterius enim no eius iam ante cognitos mores. Ita recte diceretur: Pau- apud Ananiam pontificem erat Paulus, hoc eſt ſui ſimi Græci uocant πλοκήν. Differt ab Epizeuxi, quod hæc ncipium geminat, illa finem.

Obſeruatiuncula.

Vnaquæq; prædictarū ſeptem repetendi formarū ſiue hematū uno eodemq; generali nomine Repetitio appella poteſt. Sūtq; uenuſtati, acrimoniæ ac uehemētiæ per quā ōmoda. Ex his Repetitio, Cōuerſio, & Cōplexio, ad ob- gandū etiā, exhortandū & exprobrādum mire faciunt.

Schema festiuitatis.

Traductio, est cum eadem dictio aliquoties din
casu repetitur. Hæc non modo offendit aurium i
cium, sed etiam orationem auditu reddit concinnior
hoc pacto. Qui nihil habet in uita iucundius uita, is
uirtute uitam nō potest colere. Item, Eum tu hominē a
las, qui si fuisset homo, nunquā tā crudeliter hominis ui

Polyptotō.

petiisset. Hoc Schema poetis nominatur πολύπτωτον Po
ptôton, hoc est multitudo casuum uarietate distincta. V
Aeneid. 4.

Littora littoribus contraria fluctibus undas
Imprecor, arma armis pugnent, ipsiq; nepotes.

Pers. Sat. 1. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat
ter. Verg. Hæret pede pes, densusq; uiro uir.

Rom. 11.

D. Paulus, Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso
omnia, ipsi honor & gloria in sæcula sæculorum.

Mancinellus:

Datq; Polyptoton uarios casus retinendo
Clausula, littoribus contraria littora fluctus
Fluctibus esse precor, populis populos inimicos.

Articulus, est cū singula uerba interuallis distingu
tur cæsa oratione, hoc modo. Acrimonia, uoce, uultu, ad

Pro Plan.

sarios perterruisti. Cicero, De eorum desiderio, luctu, q

Pro Cor. Bal.

relis, quotidie tecum simul audiebam. Idem, Talis in r
nostrā labor, assiduitas, dimicatio, uirtus digna summo i
peratore. Fab. Quæro ab inimicis, sint ne hæc inuestiga
comperta, patefacta per me? Item, Rem, famam, parent
amicos, deum amisisti. Facit ad acrimoniam orationis, n
crebris ueluti uulneribus animum ferit. Poetæ Asynde
uocant, quo de supra à Fabio Dissolutio nominatur, ab a

Βραχυλογία.

etiam βραχυλογία, quæ potest esse copulata dissolutio, ad

Breuiloquentia. Aptum etiam ſchema cum quid in-
tius dicimus. Vbicunq; enim acriter erit & inſtanter
naciterq; dicendum, membratim, cæſimq; dicemus.

Fab. lib. 9. cap. 4.

Membrum ἰσόκωλον, eſt cum duo uel plura membra,
abſq; nexu uel cum eo copulata proferuntur, hoc mo-
Vide quantum infelicitatis uno crimine tibi conſciuiſti,
rimonium prodegiſti, parentes in luctum conieciſti, ami
abalienaſti, famam contaminaſti, deum ad iram prouo-
ſti. Item, Et inimico proderas & amicum lædebas, & ti-
oſi non conſulebas. Item, Nec reipub. conſuluiſti, nec ami
profuiſti, nec inimicis reſtitiſti. Hoc ſchema cum in ſe
ationis membra continet, quæ ex pari ferè numero ſylla-
rum conſtant, ἰσοκωλία ſiue Compar nominatur. In præ-
o mortem pater oppetebat, domi filius nuptias compara-
at, Scipionis uirtus & reipub. profuit, & hoſtibus terrori
uit, et ſibi æternum cognomẽ peperit. In fuga fœda mors,
uictoria glorioſa. Ego conſilio, nummis & ſanguine
ui, tu me dolo, arte & gladijs inuaſiſti. Maxime pro-
antur quæ tribus conſtant membris, quanquam nihil ue-
at & duobus uti uel pluribus. Hæc ſchematis gratiam
mittunt, ſi ſint longiora, numero & breuitate commen-
dantur. Omiſsio item coniunctionum addit gratiam, acri-
moniam ac uehementiam. Porrò partium ſiue membro-
rum æqualitas, non digitis, ſed aurium ſenſu quodam diju-
dicanda eſt. Puerile ſiquidem eſt numerare ſyllabas,
quum pauciores ſi productæ ſint, frequenter æquent nume-
ro plures.

Schema amplificationis.

Compar παρισον. Id eſt, prope æquatũ.

Similiter cadens ὁμοιόπτωτον, eſt quando ijſdem caſi
bus dictiones aut ſentẽtiæ efferũtur, hoc modo: Mœrẽtes,
flentes, lachrymãtes, cõmiſerantes. Sall. Maximis ducibus,

fortibus, strenuisq; ministris. Item, Laudas hominem eg ti tem uirtutis, abundantem felicitatis. Item, Nunquam f M tur sapientia, cui inuisa est industria. Item, Cuius omni ep pecunia spes est, eius à sapientia est animus remotus. Di tiq gentia comparat diuitias, negligentia corrumpit animu ulg Nec refert utrum hæc casuum similitudo sit in fronte, de in medio, an in fine. pr

Similiter desinens ὁμοιοτελευτον, est quum dictio ato uel sententiæ similiter exeunt. Ennius, Eos deduci, euel n t quàm deseri malui. Turpiter audes facere, nequiter stud rr dicere. Viuis inuidiose, delinquis studiose, loqueris odios e Audacter territas, humiliter placas. Difficile est sapere s. E mul & amare. Melius est à sapiente corripi, quàm stult ab rum adulatione decipi. Cicero orat. in Catilinam 2. Se ar quamuis multos fuisse putatis, qui, quæ ego defenderem non crederent: quàm multos etiam, qui defenderent: quà a multos & qui propter improbitatem fauerent. Idem pr er M. Cœlio in fronte, Qui armati Senatum obsederint, ma eu gistratibus uim attulerint, rempub. oppugnarint. Differt a superiore, quod hæc in partibus orationis casibus obnoxi e locum tenet: illa ucro in cæteris. Nonnunquam in unam or i tionem coire possunt, hoc modo: Perditissima ratio est, am i rem petere, pudorem fugere, diligere formam, negligere fa mam.

Agnominatio παρονομασία, est iucunda quædam uocum collusio, significatu tamen diuerso. Vel, est quum uox repetitur non prorsus eadem, sed aliqua ex parte im mutata. Fitq; hæc immutatio uel adiectione, detractioneut literæ aut syllabæ: uel productione aut correptione syllaba rum, hoc pacto, Deliges quem diligas, Videte patres con-

scripti,

ti, ne circumscripti uideamini. Sit diuus, modo ne ui-
Magistratus illi oneri potius est, quàm honori. Teren.
eptio est amentium, haud amantium. Christianismus
tiquam est, imò Gastrismus, id est uentris ingluuies ac
ulgentia. Cice. Qui fuit locus religiosissimus, is erit lo-
desertissimus. Non Theologus, sed Matæologus. Non
prætorem, prædonem dicimus esse. Cicero, Ex oratore
ator, Philip. 3. Hunc auium cantus ducit ad auium. Hic
n tantum curiam diligit, quantum Curiam. Curia prima
rrepta, meretricis uocabulum est. Hæc eadem παρηχία παρηχία.
e παρήχησις appellatur, Latinè posis Assonantiam dice- παρήχησις.
Etiam παρωνομασία, id est re siue denominatio: quam cur παρωνομασία.
abius à παρονομασία, non modo seiunxerit sed etiam con-
ariam fecerit, hactenus assequi non potui.

Denominatio.

Antanaclasis ἀνταπόκλασις, est eiusdem uerbi contra
a significatio: à uerbo ἀνταποκλάω, id est refringo, reuer-
ero. Vnde ἀνταπόκλασις propriè est reciproca motio siue
uerberatio, ut in ludo pilæ fieri solet. Hæc superiori uici-
a, sed rarior illius usus est: ut Amari iucundum est, si cu-
etur ne quid insit amari. Item Proculeius querebatur de
lio, quod expectaret mortem patris: cumq; filius respon-
disset, Ego uerò non expecto. Imò, inquit pater, rogo ut ex
pectes. Expectat mortem hominis, qui imminet ac optat:
expectat, qui nihil molitur ante mortem, sed æquo ani-
mo fert illum esse uiuacem. Ecclesia Christi ab infantia
ius ab hæreticis oppugnata est, ac nondum expugnata:
quanquam præpositio hic uariet. Ita 2. Cor. 4. ἀπορούμενοι
ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι, id est, laboramus, at non destituimur,
siue redigimur ad egestatem, at in egestate nõ destituimur:

Hoc solum fit in amando Deum.

Psalm. 118.

uel, ut Græci, ad ſummam anguſtiam redigimur, ſed ma
nec oppreſsi nec uicti, &c.

De Hypallage, Eclipſi, Apoſiopeſi, Onomatopœia, A
tonomaſia, Metonymia, Catachreſi, & Allegoria, quæ
hunc ordinem redigenda ſunt, ſupra partim in tropis, pa
tim in Schematibus Grammaticorum dictum eſt.

SECVNDI ORDINIS Schemata.

Quæ ſententijs magis quàm uerbis accommodantur.

Ἐρώτημα.

INTERROGATIO diducitu
in Simplicem & Figuratam. Simplex eſt
quæ ſolum, ſciſcitandi ac à reſpondente di
ſcendi gratia, cum ſpiritu quodam interro
gantis profertur. Ita Verg. Aeneid. 1.

Sed uos qui tandem, quibus aut ueniſtis ab oris?

Vide Fa. libro 9. ca. 2.

Figurata uerò, quæ ſciſcitandi gratia non aſſumitur, ſe
percontando uarijs ſeruit affectibus. Aſſeuerationi, miſe
rationi, inſtantiæ, indignationi, admirationi, dubitationi,
quæ Fab. exactè perſequitur. Aſſeuerationi: ut, Nonne Mo
mus hic noſter, iſtum tenebrionem proprijs ad amuſsim de
pinxit coloribus? Miſerationi: ut, Sinon Vergilianus, Heu
quæ me tellus, inquit, quæ me æquora poſſunt Accipere?

Aen. 2.

Cicero pro Ligario. Ora. 1. in Catilinam.

Inſtandi ſiue urgendi: Quid tuus ille Tubero diſtrictus in
acie Pharſalica gladius agebat? Idem, Quouſq; tandem
abutere Catilina patientia noſtra? Idem in eadem, Patere
tua conſilia non ſentis? Et totus hic deniq; locus. Indigna

Aen. 1.

tioni, Et quiſquam Iunonis numen adoret?

Indignationi ſimul & tædio, O generatio incredula & per
uerſa, uſque quo uobiſcum ero? Quandiu uos patiar? Ad

mira-

rationi, Quid non mortalia pectora cogis Auri sacra Aen.3.
mes? Dubitationi: ut, Quo me uertam? quo tendam? quid
ciam? hic nosmet rogamus. Ita D. Hieronymus, Quid
pimus animæ? Hæc Græce ἐρώτημα dicitur: quod si multa
gantur πύσμα uocatur, à præterito πέπυσμαι uerbi de-
ositiῦ πυνθάνομαι Interrogo, augmento ac ι è diphthongo
iectis. Schema est acrimoniæ: tempestiue enim adhibita Erasmus in
ultum uigoris, & aculeorum addit orationi. In tempo- Ecclesiaste.
re porrò adhibetur, in re uel perspicua, uel argumentis iam
fficta, unde peculiariter conuenit epilogis. Quanquam in
aliῦs quoq; orationem reddit uiuidiorem. Eadem enim sen-
entia per interrogationẽ prolata, plus habet uigoris quàm
simpliciter enunciata. Velut illud ex Ouidῐ Medea: Ser-
uare potui, perdere an possim rogas? Ardentius est, quàm si
dixisset, Si potui seruare, potero & perdere.

Subiectio est cum ipsi nostræ interrogationi respon- Schema am
demus. Id fit tribus modis. Primo, cum nobisipsis obῐci- plificatiõis
mus, quod ab auditoribus obῐci poterat, & quasi obiectum Subiectio
sit respondemus. Secundo, cum aduersarios compellamus, fit tribus
ut respondeant, & quasi responderint, refellimus. Tertio modis.
quum quasi deliberantes uaria proponimus, ac singula 1
confutamus. Primus modus autore Erasmo, conuenit ar- 2
gumentationi: Secundus Epilogo, uterque conuenit in- 3
ductioni: Tertius aptus est ad deliberandum. Exemplum
primi. Cicero, Dicet aliquis: Hæc igitur est tua disciplina? Pro M. Cœ
sic tu instituis adolescentes? ob hanc causam tibi hunc pue- lio.
rum parens commendauit & tradidit, ut in amore & uolu
ptatibus adolescentiam suam collocaret? & hanc tu ui-
tam, atq; hæc studia defenderes? Ego si quid, Iudices, hoc
robore animi, atq; hac indole uirtutis ac continentiæ fuit,

ut respueret omneis uoluptates, omnemq; uitæ suæ cursum in labore corporis atque in animi contentione conficeret quem non quies, non remissio, non æqualium studia, non ludi, non conuiuia delectarent: nihil in uita expetendum putaret, nisi quod esset cum laude & honore, & cum dignitate coniunctum: hunc, mea sententia, diuinis quibusdã bonis instructum atq; ornatum puto, & cætera. *Exemplum secundi.* Nunc appello uos Iudæi, quibus freti persistitis in uestra dementia? Prophetarum oraculis? Ostendimus eos omnes pro nobis facere. Mose? Declaratum est, illum non de alio quàm de Christo nostro scripsisse. Typis ac figuris? Omnes ad unguem in Christum quadrare demonstratum est. Miraculis? Maiora nemo potuit desiderare. Numero consentientium? Vos pauci mussatis in angulis: totus orbis Christum adorat. Euentus uos spes lactat? Videtis iam olim euersum templum, sublata sacrificia, dissipatam ciuitatem, dispersam & abiectam gentem, nec eam alio præsidio superstitem quàm Christianorum clementia. Quid igitur supereſt, nisi ut resipiscatis, & nobiscũ Messiam uerum amplectamini? *Exemplum Tertij,* Dic mihi quæso, quid habet mundi cultor, quo turgeat, et in quo spem suam figat? In diuitijs? Neminem reddunt magnum aut beatum, sæpe uiuum deserunt, tantum abest, ut morientem comitentur. In liberis? Possessio est ipsis opibus incertior. In uxore, famulitio, cæterisq; commodis? Nihil in his neq; stabile, neque tale, ut animum hominis tranquillum efficiat. Ad deum confugiet? Eum habet iratum. Ad suum ipsius animum? Illic inueniet carnificem conscientiam. Est

Alia subiectionis species.

præterea subiectionis species, qua, dum ipsi quæstionem proponimus ac mox ad eam respondemus, reddimus auditorem

rorem attentum ac docilem. Ita D. Paulus Galat. 3. Quid igitur lex? propter transgressiones posita est. Et ad Rom. 3. Vbi est gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, Sed per legem fidei. Hæćq; figura iam frequens est apud Paulum ut nusquam non occurrant exempla. Et Christus aliquoties usus est, uelut Lucæ 7. Quid existis uidere in desertum? arundinem uento agitatam? Sed quid existis uidere? hominem mollibus uestimentis indutum, &c. Idem in eodem, Cui autem assimulabo homines generationis huius? aut cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro, &c. Item Matth. 7. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? &c. Est & alia subiectionis forma quæ quiddã ueluti ab aduersario nobis obiectum concedimus, sed subijcimus aliud, quo illius obiectionem ad nos detorquemus. Verg. Aen. 9. Sed periisse semel satis est: peccare fuisset Ante satis. Item difficilis est labor discendi linguas, sed necessarius. Alterum enim hic uelut ab aduersario obiectum, alterum eidem opponimus. Fit deniq; subiectio, cum quæstio quæstioni opponitur, quale est illud ad Roma. cap. 3. Si iniquitas nostra iustiam dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est deus? Absit, alioqui quomodo iudicabit deus hunc mundum? Habet autem hoc schema nonnihil affinitatis cum Erotemate, Dialogismo, Occupatione, & cum Dubitatione. Nec ad unam orationis commoditatem utilis est. Facit ad perspicuitatem, & ad uehementiam siue grauitatem, & ad docilitatem. Græci ἀνθυποφορὰν καὶ ἀντεπαγωγὴν appellant. Est autem Ανθυποφορὰ per sermonis exceptionem obiectio ἀντεπαγωγὴ uerò contraria inductio et oppositio, quum aliquid difficile, & contrarium conferimus. Vt Cicero de

Alia subiectionis forma.

Verba Turni.

Alia subiectionis forma.

Vsus subiectionis.

rege Ptolemæo, Difficilis ratio belli gerẽdi, at plena fidei plena pietatis.

ἐκφώνησις. Exclamatio, est quæ conficit significationem aut doloris aut indignationis per hominis, aut urbis, aut loci, aut

Ὁμοία. temporis, aut rei cuiuspiam compellationem. Cicero Philipp. 2. O tempora, ô mores, ô me miserum. O incredibilem audaciam. O impudentiam prædicandam. O fœditatem hominis flagitiosam. O impudentiam, nequitiam, libidinem non ferendam. O miserum te, si intelligis: miseriorem, si non intelligis. O audaciam immanem. O hominem nequam. O impudentiam singularem, quid uideras. O tecta misera, quàm dispari domino, &c. O detestabilem hominem. Hoc schema mouet acriores affectus, sed in loco adhibitum. Nam statim ab exclamatione ordiri, aut in re frigida tollere uocem dementium est. Verum ubi res magnas persuaseris, ubi iam animos auditorum inflexeris, tum locus erit exclamationi, quam tamen nec frequentem esse oportet, nec diuturnam. Neq; ibi tantum exclamatio est, ubi auditur ô, neque satis est ad exclamationem, quantum potes inclamare ô, quæ uox est asinorum: sed quoties impotens affectus erumpit, ibi demum est exclamatio. Vt

Erasmus.

Rom. 7. Paulus, qui multa locutus de inuincibili carnis imbecillitate, tandem exclamat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore hoc morti obnoxio? Ea nonnunquam inseritur per parenthesim. Velut Heu piget ac pudet. Aut, deũ immortalem, quàm nihil usquam tutum in rebus humanis. Horresco referens, Væ duriciæ cordis humani. Condupli catur autem uehemẽtia, si accesserit Apostrophe. Tale est illud D. Bernhardi, cum asinum, quem conscendit dominus, interpretatus esset carnem nostram indomitam, ac spi

ritui

ui rebellem, exclamat: Conscende ac preme hunc asinum strum domine Iesu. Ita Aeneas Vergilianus, Quid n mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Huc perti- nt Imprecationes, Græci ἀρειὰς uocant. Vt, Væ uobis ribæ & Pharisæi, &c. Itē Obtestationes Græce δεήσεις. erg. Per ego has lachrymas, dextramq; tuam te, &c. ro. Item Ominationes. Idem Aen. 10. Turno tempus e- t, magno cum optauerit emptum Intactum Pallanta. eniq; tota παθοποιία affectuum motio ac uarietas. Qui uidem affectus à circumstantijs, ab habitu, ætate, fortu- a, loco, tempore, causa, modo, materia, & personis peti so- nt, quorum formas in Vergilio Macrobius ad amussim dnotauit, & literarum studiosus horum discrimina in bo- is authoribus per sese obseruabit. Ab infantia. Verg.

Aen. 8. Aen. 4. Dido.

Pathopœia schema amplificatiōis.

Lib. Sat. 4. per 6. cap.

Aen. 6.

Continuo audite uoces, uagitus & ingens
Infantumq; animæ flentes in lumine primo,
Quos dulcis uitæ exortes, & ab ubere raptos
Abstulit atra dies, & funere mersit acerbo.

A Senecta. Idem, Dauni miserere senectæ. Et, Ducitur nfelix æuo confectus Aletes. A conditione. Idem Aeneid. 4. Hoc solum quoniam nomen de coniuge restat, &c. A persona. Cicero, O me miserum, O te infelicem: reuocare me tu in patriam Milo potuisti per hos, ego te in patria per eosdem retinere non potero? Idem in eadem, Frustra, in- quit, mei suscepti labores. O spes fallaces, ô cogitationes meas inanes, &c.

Aen. 12.

Pro Milōe.

Insultatio (Exclamationi affinis, Tropis Ironiæ ac Sarcasmo non admodum dissimilis) hoc modo definitur: Est qua alicui contumeliose quiddam nec sine irrisione op- probramus. Ita Dido Vergiliana:

I, sequere Italiam, uentis regna pete per undas,
Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt
Supplicia hausurum scopulis. Phædra Ouid. scortu
I nunc & meritæ lectum reuerere parentis (phand
Quem fugit & factis abdicat ille suis.
Iuuenalis Sat. 12.

In auarum. *I nunc & uentis animam committe dolato*
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Teda pro naui siue tabula ex picea arbore. *Quatuor aut septem, si sit latissima teda.*

Διαπόρησις. Dubitatio Græce ἀπορία, est cum perplexi animi quid hæsitamus, quidnam potissimum inter duo pluráue cendum sit aut faciendum, hoc modo: Obfuit eo temp plurimum reipub. consulum siue stultitiam siue maliti dicere oportet, siue utrunq. Item, Quæro quonam te gno moribus tuis appellem nomine? Eloquar an sile Maro. Crudelis mater, magis an puer improbus ille. T

Quam uiã. ren. Vbi quæram, ubi inuestigem, quem perconter, quam sistam uia, incertus sum. Item, Quo me uertam? quos pellam? unde implorem opem? Item, Copia rerum facit, dubitem unde exordiar, quæ primo aut ultimo loco dica Vtrum, illi his malis erepto, gratulari debeam poti quàm nostram uicem deflere, qui tantum Ecclesiæ lum amiserimus, nondum statui. In hoc homine quid poti mum admirari debeam, hæsito, malitiámne an impud tiam, an uecordiam. In ipso statim initio dubius sum, q nomine uos alloquar, commilitonum an hostium. Vtris p tius indignandum, ijs qui te ad hoc facinus instigarunt, tibi, qui talium improborum consilijs, quàm bonorum uir rum monitis obtemperare malueris. Cicero Actione Quid primum aut accusem, aut querar iudices?

Inopin

Inopinatum, Paradoxum παράδοξον, dubitationi
ſine, *Eſt cum negamus nos potuiſſe uel ſuſpicari uel opi*
ri. Vt Pollio, Nunquam credidi fore, Iudices, ut reo
cauro ne quid in eius iudicio gratia ualeret, precarer.
iuſmodi ſunt, in quibus mirandi uerbis utimur. Libenter
tem, ut à reliquis adfectuum uerbis, ita à paradoxo ſeu
bitatione ordimur. D. Paulus, Miror quod tam cito Gal. 1.
ansferimini.

Communicatio ἀνακοίνωσις, *eſt cum aduerſarium*
nſulimus, aut cum iudicibus quid faciendum ſit, aut quid
ctum oportuerit, deliberamus: hoc modo, Si idem caſus
bi incideret, cedo quid faceres? In hoc turbulentiſsimo re
um ſtatu, date conſilium, quid mihi cenſetis faciendum?
Hic tuam appello conſcientiam, an ferres hoc ab alio fa-
tum, quod tibi nunc uis eſſe impune? Cato: Cedo ſi uos in
o loco eſſetis, quid aliud feciſſetis? Teren. Tu ſi hic eſſes,
liter ſentias. Quid ſi tua res ageretur? Quid ſuaderes?
Cicero in Verrem, Quid deinde? quid cenſetis? furtum for Actione 7.
aſſe? aut prædam aliquam? Hoc ſchema Dubitationi ferè
dſimile, habetq; uim urgendi ac obiurgandi.

Permiſsio, *eſt cum aliqua iudicibus æſtimanda relin*
uimus, aliqua nonnunquam aduerſarijs quoq;. Habet hoc
hema aut exprobrationem, aut diſsimulationem, aut aſſe-
erationem, aut fiduciam. Aſſeuerationem habet illud Cal
i in Vatinium, Perfrica frontem & dic te digniorem,
ui prætor fieres, quàm Catonem. Fiduciam habet quod Pe
rus apoſtolus reſpondit concilio interminanti, ne poſtea
uerba facerent de Ieſu: An oporteat magis obedire homini
bus quàm deo, uos ipſi iudicate. Vehementer enim confidit
cauſæ ſuæ, qui nõ ueretur aduerſario permittere iudicium.

Tale est illud Esa. 1. Venite & arguite me, dicit domin
Et Christus in Euangelio, Quis ex uobis arguit me de p
cato. Cicero & post illum Trapezuntius paulò aliter de
niunt, sed in eundem ferè sensum. In hunc modum: Per
sio est cum dicendo ostendimus nos rem aliquam alter
potestati concedere: sic, Quoniam omnibus rebus ereptis
lum mihi supereſt animus & corpus, hæc ipsa, quæ mihi
multis sola relicta sunt, uobis & uestræ condono potesta
Interdum non leue momentum habet, auditorem siue iud
cem uel ad beneuolentiam inclinandum, uel ad misericor
diam, si demonstremus nos omnem fiduciam in ipsius æq
tate collocasse. Ex eodem fonte manat hoc schema, quo
Communicatio, unde ei haud est absimile. Tale est et illu
Vobis iudices cogitandum relinquo, quid hinc respub. de
menti acceperit. Sunt ex Græcis qui hoc schema ἐπιτροπὴ
alij συγχώρημα siue Συγχώρησιν appellari aiunt.

Licentia (παῤῥησία loquendi libertas) est cum in or
tione libertate ueluti abutentes, autoritatem nobis & fide
Eraſ. conciliare studemus. Præstat hæc ne offendat libertas. V
de & in hoc adhibetur, ut mitiget liberius dicta, ne offe
dant auditorem, hoc modo: Ignoscite, si uidebor æquo li
rius dicere. Et, Si uos offendit sermo liberior, illis magis
quum est indignari, quorum improbitas, ut hæc dicerem
perpulit. Item, Si molesta est orationis acerbitas, cogita
graues morbos non sanari leuibus pharmacis. Item, Du
rius loquor, sed huc me compellit uestri charitas. Dicam i
uitus, nequaquam dicturus, nisi esset in rem uestram. Vs
est hoc schemate D. Petrus in Actis: Viri fratres, liceat a
uos audenter loqui de patriarcha Dauid &c. Mitigatu
etiam libertas illa loquendi extenuatione mali, aut admix
laud

ide. Sic D. Paulus Galatarum crimen per se atrox ele- Ita Petrus
t, culpam reijciens in pseudapostolos, qui illorum impo- acto. 2. & 3.
erant simplicitati, nec fraudem tamen, sed fascinationem
ppellat. Latet interdum sub hoc Schemate adulatio. Vt Pro Liga-
illud Ciceronis, Suscepto bello Cæsar, gesto etiam ex rio.
rte magna, nulla ui coactus, consilio ac uoluntate mea,
ea arma profectus sum, quæ erãt contra te sumpta, &c.
ic nõ solum ad utilitatem Ligarij respicit, sed magis lau
re uictoris clementiam non potest.

Auersio ἀποστροφή, est cum sermonem ab ijs, quibus lo-
uebamur auertentes, ad aliam personam seu præsentem
u absentem, uel iam olim defunctam conuertimus. Ita M.
ullius à Cæsare ad Q. Tuberonẽ sermonem flexit, Quid
im tuus ille Tubero in acie Pharsalica gladius agebat?
c. Verg. Scipiddas duros bello, & te maxime Cæsar. Geor. 2.
tem, si quis de uanitate mundi uerba faciens subiungeret:
O munde, quàm blanda sunt quæ promittis, quàm amara
uæ reddis. Et de peccato loquens exclamaret: O mendax
eccatum, quàm dulcia pollicebaris initio, quanto nũc alia
queris tuis casibus inuoluto. Et Prudentius, O tortuo-
serpẽs &c. In his personam rebus affingimus. Hoc Sche
nate uti licebit, quum oratio feruet, & ad concitandos affe
us mire cõducit, si in loco ac scite adhibeatur. Et Fabius
anc figuram auditores uehementer mouere ait, siue cum
duersarios inuadimus, ut in prædicto Ciceronis exemplo.
Quid enim ille tuus Tubero, &c. Siue cum ad inuocatio-
em aliquam conuertimur: ut idem, Vos enim iam ego Al- Pro Milo-
ani tumuli atq; luci, &c. Siue ad inuidiosam imploratio- ne.
em: Vt, O leges Portiæ legesq; Semproniæ, &c. Frequẽs
pud Ciceronem ac nobile schema.

Prosopopœia (προσωποποιία Confirmatio, Personæ fictio) est quum rebus inanimatis personam, sermonem aut actionem homini congruam tribuimus. Hæc imitatur Tropos, cum res exanimes, ueluti animatas transformat. Hoc modo, Prodicus autore Xenophonte uirtutem finxit ac uoluptatem. Horatius fortunam. Et Ouidius in hac mirus est. M. Tullius patriam cum Catilina expostulantem inducit. Socrates apud Platonem in Critone, leges fingit dissuadentes, ne se furtim subducat à carcere. Dauid, Psal. 113. alloquitur mare, flumen, montes & colles, atq; hos facit respondentes, A facie domini mota est terra, &c. Similiter Baruch 3. Stellæ autem dederunt lumen in custodijs suis, & lætatæ sunt, uocatæ sunt & dixerunt adsumus. Breuiter hoc schemate regionibus & urbibus, alijs q; rebus inanimis sermonem affingimus, tum ipsis uirtutibus aut uitijs similibus q; rebus personam damus. Quin & hoc, hominum absentium personas, quasi adsint, introducimus. Etiam iam olim defunctos è sepulchris excitamus, ac uelut in scenam producimus. Deum deniq; ipsum ac diuos loquentes facimus. Ita Micheas propheta, deum introducit cum populo suo expostulantem. Hæc liberius fiunt in poematibus, in Tragœdijs, Comœdijs ac Dialogis. Plutarchus Gryllum porcum cum Vlysse disputantem facit. Vergilius & Homerus, famæ personam attribuunt. Ouidius somno ac terræ, &c. Plurimum confert & ad uarietatem & ad grauitatem orationis, tum auditoris animum uehementer excitat, modo rerum magnitudo postulet huiusmodi fictionem.

Lib. 1. ode 35.

Terti

TERTII ORDINIS Schemata.

Quibus non modo figuratur oratio, sed simul etiam tum uerbis tum sententijs amplificatur.

PRincipio autem obseruandum, *Amplificationis uocabulum triplicem apud Rhetores usum habere. Vt M. Veltkirchius in secundum Erasmi commentarium de Copia rerum annotauit. Primo in uerbis est amplificatio, quum uidelicet grauior quàm pro re significatio ac maior emphasis deligitur: siue atrocius uerbum proprij loco subijcitur. Vt cum occisum dicimus, qui sit cæsus. Latronem, qui sit improbus. Mutum, qui nihil responderit, &c. De qua in Copia uerborum cap. 27. Secundo, in rebus ipsis, nempe cum orationis corpus rerum uarietate locupletatur, ac figuratur, siue id duorum pluriúmue dictionum acceruo fiat, siue sententiarum congerie. Vt sunt omnia huius tertij ordinis schemata. Tertio usurpatur pro peculiari huius ordinis Schemate eleganti ac splendido. De hac amplificatione Fab. lib. 8. cap. 4. Et Erasmus post eum in nona dilatandi ratione admodum clarè ac perspicuè disserunt. Hæc mea quidem sententia, à secunda significationis parum aut ferè nihil distare uidetur, nisi quod sub hac quædam Schemata, ueluti subiectæ species, comprehenduntur: ut sunt Interpretatio, Incrementum, Congeries, Contentio, Comparatio, Correctio, & Ratiocinatio.*

Amplificatio triplex.

Interpretatio Συνωνυμία, *est cum multa uerba eiusdem ferè significationis eidem attribuũtur, hoc modo, Rem pub. radicitus euertisti, ciuitatem fuditus deiecisti. Cic. in*

Fabio congeries uerborum nominatur, Epexelis.

actione pro Ligario, Quid enim tuus ille Tubero distri-
ctus, in acie Pharsalica gladius agebat? cuius latus ille mu-
cro petebat? qui sensus erat armorum tuorũ? quæ tua mens?
oculi, manus, ardor animi? Quid cupiebas? quid optabas?
Quàm multæ hic uoces sunt idẽ ferè significãtes, gladius,
mucro, arma, sensus, mens, animus, cupiebas, optabas. Tum
quot sententiæ eodem spectantes, distringere in acie gla-
dium, latus petere, sensus armorum. Ita Vergilius, Quid
puer Ascanius, superat ne & uescitur aura Aetherea, nec
adhuc crudelibus occubat umbris? Nihil hic aliud quærit,
nisi an adhuc superstit Ascanius, sed ex affectu rem eandem
ter expressit. Potest & in hunc modum definiri: Synony-
mia, est uerborum aut sententiarum rem penè eandem ue-
lut inculcãtium multiplicatio. Hoc schema ecclesiastæ fre-
quenter usui erit, quoties res poscit affectum.

Incrementum ἄυξησις Auxêsis, est quoties gradibus
aliquot peruenitur, non modo ad summum, sed interim quo-
dammodo supra summum. Hoc modo, Verbis illum primo
conuitiorum plenis adortus est, deinde stricto gladio mul-
tis uulneribus sauciauit, tandem uulnere in tempora infli-
cto atrociter occidit. Ita M. Tullius in 5. actione in Ver-
rem, Facinus est uincire ciuẽ Romanum: scelus, uerberare:
parricidium, necare: quid dicam in crucem tollere? Hic ul-
tra summum peruentum est. Ad summum sic: Matrem tuã
occidisti, quid dicam amplius? matrem tuam occidisti. In-
crescit & citra distinctionẽ oratio, dum cursu quodam gra-
uius grauiusq; semper aliquid insequitur: ut, Pecuniam, ho-
nores, regnum, uitam deniq; patriæ charitate contempsit.
Cicero in secunda Philippica de uomitu Antonij: O rẽ non
uisu modo fœdã, sed etiam auditu. Si inter cœnã in tuis im-
manibus

manibus illis poculis, hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu uero populi Romani negotium publicum gerens Magiſter equitũ, cui ructare turpe eſſet, is fruſtis eſculentis, unium redolẽtibus, gremiũ ſuum & totũ tribunal impleuit. Hic ſingulæ uoces incrementum habent. Eſt & hoc incrementi genus cũ tanquam per fictionem, inferiora quæ ſunt augemus, ut illa maiora uideantur: ut, Hanc rem tam æquam, ſi quilibet ignotus abs te peteret, tamen ignoto recuſare non debebas: nunc orat pater, & pater ſic meritus.

Congeries Συναθροισμὸς Coaceruatio, eſt dictionum res uarias ſignificantium enumeratio. Quale eſt illud ad Rom. 1. Plenos omni iniquitate, malitia, dolo, ſcortatione, auaritia, malignitate, contentione, &c. Differt à Synonymia, quia in hac unius rei eſt multiplicatio, in illa multarũ rerum congeries. Diſſidet quoq; ab incremento, quod hic gradibus quibuſdam ab imo ad ſummum uſq; peruenitur, illic abſq; graduum ordine confuſe res uariæ coaceruantur. D. Paulus ad Gala. 5. Fructus ſpiritus eſt, Charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, temperantia. A Græcis etiam Επιτροχασμὸς dicta, id eſt, ſummaria percurſio ſiue collectio.

Contentio ſeu contrarium, Græce ἀντίθετον ſiue ἀντίθεσις, eſt cum per contraria amplificamus: fit tum ſingulis uerbis tum ſententijs: ut, Seruaui nõ extinxi. Habet aſſentatio iucunda principia, eadẽ exitus amariſſimos adfert. Itẽ, Inimicis te placabilẽ, amicis inexorabilẽ præbes. Paul. Rõ. 8. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini: ſin ſpiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Itẽ, Litera occidit, ſpiritus uiuificat. Item, In otio tumultuaris, in tumultu ſolus es otioſus. In re frigidiſſima cales, in feruentiſſima friges. 1. Cor. 3.

Tacito cum opus est clamas, cum loqui conuenit obmutescis. Ades, abesse uis: abes, reuerti cupis. Hoc schema cum primis elegans est, quo uix alio crebrius in uarieganda locupletandaq; oratione Oratores utuntur.

M. Veltkirch.

Comparatio, est quæ petit augmentum ab inferioribus, quæ si magna sunt omnium opinione, maximum apparere necesse est, quod amplificatum uolumus. Vel est cum à maioribus exaggeratis sumitur coniectura de minoribus exaggerandis: hoc est, cum minora maioribus, facilia difficilioribus, indigna multo indignioribus comparamus, uel etiam præferimus, non argumentandi, sed tantum ornandi gratia. Fit autem Comparatio uel fictione uel exempli collatione. Fictione, quam ὑπόθεσιν uocant, ut in prima parte exempli. Cic. in incremento supra commemorat: fingit enim hoc inter cœnam accidisse priuato. Eiusdem est illud in Catilinam: Serui me hercle mei, si me isto pacto metuerent ut te metuũt omnes tui, domũ meam relinquendã putarẽ. Collatione exẽpli, quoties ꝓpositio uelut simili exẽplo efficimus, ut id quod exaggeramus, aut proximũ illi, aut par, aut maius etiã uideatur. Velut Cicero pro Cluẽtio, cũ exposuisset Milesiam quandam à secundis hæredibus pro abortu pecuniam accepisse, Quanto est, inquit, Opianicus, in eadem iniuria, maiore supplicio dignus. Siquidem illa cum suo corpori uim attulisset, seipsam cruciauit: hic autem idem illud effecit per alieni corporis cruciatum. In hoc genere non solum tota totis, sed etiam partes partibus comparãtur. Sicut Cicero pro Milone: An uero uir amplissimus Scipio, Tyberiũ Gracchũ mediocriter labefactantẽ Rempub. priuatus interfecit. Catilinã orbẽ terræ cæde atq; incẽdio uastare cupientem, nos consules perferemus? Hic & Catilina Gracchо,

Comparatio fit duobus modis.

In Antonij uomitum.

Locus à minore.

Pauci serui conferũtur uniuersis ciuibus.

cho, & ſtatus reipub. orbi terrarum, & mediocris labefactatio, cædi & incendijs & uaſtationi, & priuatus, conſulibus, comparatur. Fabius Comparationem ſchema eſſe negat, cum ſit interim probationis, interim etiam cauſæ genus. At nihil uetat ex ijſdem locis peti amplificationem aut ornatum, ex quibus petitur probatio. Neq; nouum eſt res eaſdem ad diuerſos uſus accommodari. Fit præterea comparatio interdum uno gradu, ut in exemplis iam dictis: interdum pluribus, & huius illud erit exemplum: Si quis homo gratis tibi donaret in ſingulos annos cenſum mille drachmarum, non hunc ex animo diligeres, ac pro uirili tua gratiam referre ſtuderes? Si quis hoſpes te ſuo ære redemiſſet è miſera ſeruitute Barbarorum, aut è tetro carcere liberaſſet, an non eum uirum adamares, ac per omnem uitam coleres? Si quis in prælio, aut in naufragio perituru ſua uirtute ſeruaſſet, an non eum hominem numinis loco coleres, profeſſus nullam unquam parem ſibi gratiam abs te referri poſſe? Quæ igitur ingratitudo eſt, Chriſtum deum & hominem, qui te condidit nobiliſsimam ſecundum angelos creaturam, cui totum debes, quicquid habes: qui tibi præter corporis alimoniam gratis donauit iuſtitiam, gratis impartit ſui ſpiritus dona, qui pro te cum Satana pugnauit, qui te totum non ære, ſed ſuo ſanguine redemit: qui ſuper hæc omnia ad cœleſtis regni conſortium inuitat, ſic negligere, auerſari, ſic quotidie criminibus offendere, ac pro tanta beneuolentia tãtam contumeliam reponere? Hic pluribus gradibus increuit oratio à minoribus. Ad comparationem pertinere uidetur & illud, quum quæ omnium opinione grauia ſunt & à nobis exaggerata, rurſus extenuantur, collata cum eo quod augemus. Ita Cicero in Ver-

Lib. 9. cap. 2. fere in calce.

Comparatio fit uno gradu & pluribus.

Alia comparationis forma.

rem, Leuia sunt hæc in hoc reo. Metum uirgarum Nauarchus nobilissimæ ciuitatis pretio redemit, humanum est: alius ne feriretur, pecuniam dedit, usitatum est. His dictis atrox quoddam & immane facinus expectat auditor, ad quod collata quæ per se sunt crudelissima, humana dicuntur & usitata. De personis hoc erit exemplum: Omnium iudicio laudatissimus imperator fuit Traianus, laudatior Antonius philosophus, at imperator noster Carolus hosce multis passibus longoq; interuallo à tergo relinquit. Item Nero sextus omnium cõsensu princeps sceleratissimus fuit, at hunc præ Turca humanũ principem diceres. Judas wär yetz ein frommer mañ &c. Eadem ratio ualet in amplificandis uirtutibus ac uitijs. Veluti si quis ad pietatem adhortetur posteaquam extulit cætera cõmoda, quæ pietatem comitantur, tranquillitatem mentis sibi bene conscię, libertatem spiritus, habere pacem cum deo, cõmunionem cum omnibus sanctis, pro seruo diaboli factum esse filium dei, solatium spiritus, quod propheta negat ab homine posse concipi, subijciat: Quid his maius? quid honorificentius? quid fœlicius cogitari optariue potest? Et tamen hæc leuia uideri possunt, si conferantur ad illam beatam immortalis uitæ hæreditatem, quæ certo manet omnes, qui hic pietatem colunt. Eadem ratione poterit augeri impietas: imò quicquid est fugiendum aut expetendum.

Correctio ἐπανόρθωσις, est quæ tollit quod dictum est, & pro eo quod magis idoneum uidetur, reponit. Vel est quæ posteriori comitate, prius positum emendat. Vt Theologus, imò Mataeologus, Crudelis homo, at ne homo quidem. Cicero in Verrem Actione tertia: Non enim furem, sed raptorem: non adulterum, sed expugnatorem pudici-

tiæ

tiæ: non ſacrilegum, ſed hoſtem ſacrorum religionumq: non ſicarium, ſed crudeliſsimum carnificem ciuium ſociorumq; in ueſtrum iudicium adduximus. Idem Actione ſeptima: O clementiam Populi Rom. ſeu potius patientiam miram ac ſingularem, &c. Politianus: Noui quanta propenſione atq; adeò inductione animi, prouinciam duram, & inexplicabilem ſuſceperis, &c. Particulæ huic exornationi idoneæ ſunt, imò, imò potius, quin potius, atque adeò, ſeu potius, &c. Itẽ, Quod ſi hoſpites iſte ſuos rogaſſet, imò immuiſſet modo, facile morem geſsiſſent. Item, Perfricuit ille frontem, imò nec frontem quidem habet. Rutilius μετάνοιαν uocat. Eſt figura quædam cum primis elegans, huic confinis, quæ ſententiæ uim corrigit: hanc Rufinianus ἀφόρισμον, Fabius reprehenſionem uocat. Vt Cicero pro Milone: Quas ille leges, ſi modo leges nominãdæ ſunt, ac non potius faces urbis & peſtes reipub. Item, Punitus eſt, quanquam illa non pœna, ſed prohibitio ſceleris fuit. Item, Ciues inquam, ſi hoc eos appellari nomine fas eſt.

Epiſt. 14. lib. 1.

Reprehenſio. ἀφόρισμος

Ratiocinatio, eſt per quam rem coniectura à ſigno aliquo aut circumſtantia ſumpta amplificamus. Ex his enim quæ ſequuntur ac antecedunt aut coniuncta ſunt, ratione quadam colligitur, quantum ſit hoc, quod amplificatum uolumus. Ex antecedentibus eſt illud Maronis de uentis ab Aeolo emiſsis. Ac uenti uelut agmine facto, Qua data porta ruunt, ac terras turbine perflant. Ex tam uiolenta omnium uentorum eruptione colligimus quàm ſæua ſit futura tempeſtas in mari. Item ad genus humanũ à Satanæ tyrannide liberandum, deoq; uindicandum, dei filius factus homo crucis ſuppliciũ pertulit. Hinc ratiocinamur, quàm horrenda res ſit peccatum, quàm miſera ſeruitus,

Aen. 1.

mancipium esse satanæ, quàm metuenda ira dei, quãta dei charitas erga genus humanum, quod tam admirabili ratione seruare uoluerit. Exemplum est ex antecedentibus, si ad nos referatur, si ad eos qui seruatoris aduentum præcesserunt erit ex consequentibus. Ex insequentibus est illud M. Tullij de uomitu Antonij: Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate. Videntur hæc ociosè dicta, quum fauces, latera, & gladiatoria corporis firmitas nihil faciant ad ebrietatem: sed nequaquam ociosè sunt addita. Siquidem hinc ratiocinamur, quanto se uino ingurgitauerit in Hippiæ nuptijs Antonius, quod illa totius corporis firmitas non potuerit concoquere, sed ubi minime decuit, uomitu coactus sit reijcere, idq; postridie. Nam recentem cibum aut potum erumpere, non usq; adeò rarum est. Item ex eo quod Dauid tam dolenter defleuit interitum Absolonis, colligimus, quanta fuerit illius erga filium pietas, quem impium, & patri exitium molientem sic desiderauit. Ex Coniunctis uidetur illud Maronis de Polyphemo: Truncа manum pinus regit & uestigia firmat graditurq; per æquor Iam medium, nec dum fluctus latera ardua tinxit, &c. Hinc enim colligimus animo quanta fuerit totius corporis magnitudo, quum manus pro scipione haberet pinum arborem. Item ex illo, quod Euangelica peccatrix inuocata irrupit in conuiuium superborum phariſæorum, illisq; spectantibus, unxerit pedes Iesu, ac lachrymis rigatos, capillis suis exterserit, æstimamus, quanta fuerit illius pœnitentia, quæ pudorem ac metum omnem excusserit fœminæ.

Obseruatiuncula.

Prædicta hæc schemata communi Amplificationis nomine appellare licebit.

Diminu-

Diminutio μείωσις, eſt qua perſonam uel noſtram aut rem aliquam uenuſtatis, ſiue modeſtiæ aut contemptus, interim etiam perſuadendi ac mitigandi gratia extenuamus. Hæc amplificationi ac eius ſubiectis formis, paulò ante præſcriptis ex diametro diſſidet. Qua tum utimur, cum nos noſtros ac noſtra uerecunde modeſte & quaſi diſſimulanter arrogantiæ ac odij uitandi gratia eleuamus. Præterea cum aduerſarij perſonam aut rem in contemptum rapere ſtudemus. Poſtremo cum rei alicuius perficiendi difficultatem extenuare ac amoliri percupimus. Eſt autem duplex. Diminutio, uerborum ſcilicet ac rerum. Ad uerborum diminutionem pertinent Hypocoriſtica contemptus ac blanditiarum: ut homuntio, plebecula, fraterculus, atq; alia quæ utilitatem ac probrum ingerunt. Vt Cicero hominem ſemiſſem, terræ filium, Vergil. Semiuirum comitatum, Catullus percacatas chartas uocat. Huc pertinent mitigandi, ſiue extenuandi locutiones: ueluti quoties leſiſſe dicimus eum qui uulnerauit. Item attigiſſe eum qui colaphum infregit. Ita in ludo ſe coram præceptore excuſare ſolent, Ich hab jn blöſſig angeregt/ ſo er jm̃ ein kappen geben hat das er vmtrümmlet iſt. Hoc pacto Euander Vergilianus ſuper morte Pallantis: Nec uos arguerim Teucri nec fœdera, nec quas Iunximus hoſpitio dextras: ſors iſta ſenectæ, Debita erat noſtræ. Præterea quoties uitium nomine uicinæ uirtutis eleuamus. Veluti cum crudelem appellamus paulò ſeuiorem: imprudentem, ſimpliciorem: adulatorem, comem ſiue affabilem: corruptam licentia ciuitatem, liberam, &c. Porrò Diminutio rerum iuſta ſententia ac oratione, perſonam aut rem extenuat, totidem ferè modis, quot formis am

Diminutionis uſus triplex.

1

2

3

Diminutio duplex.

Diminutio uerborum.

Aen. 11.

Diminutio rerum.

plificatio auget in contrarium ferè sumptis.

Decrementum.

Prima diminutionis forma, est per Decrementum, quo à maioribus antea extenuatis minora deinde haud difficulter eleuantur. Sic Hannibal in primo de bello Punico secundo in concione, qua militibus suis Alpium iuga perhorrescentibus ad ea superanda, animum adderet, earundem Alpium difficultatem atq; adeò impeditissimum iter ita extenuauit, illis ob oculos ponens inexhaustos ac periculosos itineris labores, quos ab occasu in ortum usque, per Hispanias, saltum Pyrenæum, ferocissimas Gallorum gentes, ac Rhodani traiectum, forti animo ac victrice manu exantlarint, tum Alpes habitari, coli, gignere, ac alere animantes, legatos quos cernant, non pennis sublime elatos Alpes transgressos, nullas montium altitudines cœlum contingere, nec inexuperabiles humano generi esse, &c. Secunda forma fit per comparationem in hunc modum. Cicero, Artem militarem, qua Murena præstitit, scientiæ iuris ciuilis, quæ Ser. Sulpitio familiaris fuit, anteponit. Hac extenuatione & Christus uti uidetur, cum omnes homines adhortatur, ut excusso mundi iugo, prima quidem specie blando, sed re uera longe miserrimo molestissimóq; iugum suum quod facile, commodum, humanum, ac blandum sit, subire uelint. Siquidem mundi cultores, hoc Christi iugum, ut insuauissimum, ac molestissimum, cane peius & angue abhorrent, ut est in prouerbio: at seruator noster illud suis multis hic gratiarum charismatis, certa spe præmiorum, immortalitatis ac uitæ cœlestis promissione suaue leueq; reddidit. Tertia forma fit per Ratiocinationem, ubi contemptum efferimus rei ex aliquo signo circumstantiáue minore, quæ sit priore leuior. Vt si quis diceret

Diminutio, comparationis.

Pro Murena.

Iugũ Christi, est uita Euangelio digna.

Diminutio per ratiocinationẽ.

ceret quempiam Thrasonem, militem in castris adeò militariter strenuum ac fortem, ut crepitũ foliorum, atq; adeò umbram suam metuat. Quarta forma est congeries, cum multa, quæ utilitatem ac contemptum præ se ferunt, coaceruamus: ut, Conuitia, probra, contumelias. Sicut Menedemus inquit, In me quiduis horum conuenit, caudex, stipes, &c. Ita Christus à perfidis Iudæis audiuit Dæmoniacus, Samaritanus, ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. M. Tullius mirus est artifex tam in extenuando quàm in amplificando, etiam in modesta, ciuili, uerecunda, dissimulatoriaq; diminutione. Illud in diminutione cauendum, ne sit acerbior atque amarulentior, qua nihil est apud honestos uiros odiosius. Multo etiam efficacior ac gratior est extenuatio offensioq; ironica, ueleratoria ac dissimulatrix irrisio, quam aperta nimis atq; irata illa insectatio. Irrisiones enim Syræ multo sunt gratiores in Demeam, quàm Demeæ Tragica conuitia. Et Cicero salse plerunq; in aduersarios ludere solet. Quàm comiter Græculos testes, illorumq; testimonia eleuat in oratione pro L. Flacco. Complura tibi Fab. lib. 6. cap. 4. de risu & facetijs suppeditabit.

Diminutio per congeriem.

Cautio in extenuatione obseruanda.

Gradatio κλίμαξ, est quum consequentia membra, ab ijsdem ordiuntur uerbis, casu plerunq; mutatis, quibus antecedentia clauduntur. Vel est, quoties ita per gradus oratio distinguitur, ut dictio finiens particulam præcedentem, inchoet sequentem, hoc modo. Nam quæ reliqua spes libertatis manet, si illis & quod libet, licet: & quod licet, possunt: & quod possunt, audent: & quod audent faciunt, et quod faciunt nobis molestum non est? Item Aphricano industria uirtutẽ, uirtus gloriam, gloria æmulos comparauit.

Ad Romanos 5. Sciẽtes, quod afflictio patientiam pariat, patientia uerò probationem, probatio autem ſpem. Porrò ſpes non pudefacit, &c. Item, Ver propellit æſtas, æſtatem excipit autumnus, autumno ſuccedit hyems, Item puericiam excipit adoleſcentia, adoleſcentiam iuuentus, iuuentutem ætas uirilis, uirilem ætatem ſenectus, ſenectutẽ mors, mortem immortalitas. Item negligentia parit errorẽ, errorem lapſum, lapſus flagitium, flagitiũ conſuetudinem, conſuetudo impudentiam, impudentia mentẽ reprobam, mens reproba deſperationẽ. Tale eſt illud Pauli, Caput mulieris uir, uiri caput Chriſtus, Chriſti autem deus. D. Ioannes Euangeliſta mire hoc ſchemate delectatus eſt, In principio erat uerbum, &c. Habet hoc ſchema multum lepóris, uenuſtatis ac iucunditatis: facit ad acrimoniam quoq; ſi per correctionem aut amplificationem fit. Per correctionem illud eſt Ciceronis, Hic tamen uiuit, uiuit? imò etiam in ſenatum uenit. Per amplificationem ſic: Occidiſti amicum, amicum inquam occidiſti, & occidiſti non ferro ſed ueneno, ueneno autem omnium præſentiſſimo linguæ, linguæ tartareo uenẽno intinctæ. Vſus illius etiam eſt haud inuenuſtus, quando res gradus habet, uelut in genealogijs recenſendis, aut in ſerie magiſtratuum ſibi ſuccedentium. Exemplum eſt apud Homerum non inelegans de ſceptro, quod à Ioue ad Agamemnonem uſq; deducit.

Gradationis uſus.

Iliad. 6.

Commutatio (Fab. ἀντιμεταβολή, Sulpitio Victorino μετάθεσις) eſt cum inuertitur aliqua ſententia per contrariam. Vt, Eſſe oportet ut uiuas, non uiuere ut edas. Cuiuſmodi poemata uolebam facere, non poſſum: cuiuſmodi poſſum, nolo. Si poema loquens pictura eſt, pictura taciturnum poema debet eſſe. Item, Non poſsidet pecuniam, qui ſeruit

seruit pecuniæ, sed cui seruit pecunia. Item, Non homo propter sabbatum, sed sabbatum propter hominem factum. Mar. 2.

Item, illud Lacænæ, quæ rogata an ad uirum accessisset, Non, inquit, sed ille ad me. Item, Si quid turpe facias cum uoluptate, uoluptas abit, turpitudo manet: si quid honestum facias cum labore, labor abit, honestum manet. Ad Romanos 1. Si circumcisio præuaricatoris præputium fit, consequitur, ut præputium legis obseruans fiat circumcisio. Aristo. Beati quorum fortunæ sapientia, & quorum sapientiæ fortuna suppeditat. Ex hac fiunt Enthymemata. Nam Rhetori Enthymema ex contrarijs constit. Plutar. in Apoph.

Synœciôsis Συνοικείωσις, est cum contrarium contrario tribuitur. Vel quando duæ res diuersæ simul colliguntur. Vt, Idem peccant prodigus & auarus, quia neuter rebus recte utitur. Sic labor est etiam ipsa uoluptas. Item, Tam deest auaro quod habet, quàm quod non habet. Ex Mimis P. Syri.

Regressio ἐπάνοδος, est cum semel propositum iteratur ac diuersum quiddam in partibus diuisis significatur. Vergilius Aeneid. 2. Iphitus & Pelias mecum, quorum Iphitus æuo Iam grauior, Pelias & uulnere tardus Vlysses. Item, Vicerunt Romani, uicerunt, mari Carthaginenses, terra Gallos. D. Paulus 2. Cor. 2. Christi odor sumus deo, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor uitæ in uitam.

Occupatio, Præteritio, Paralepsis, παράλειψις, est cum simulamus nos aliquid præterire, aut non scire, aut nolle dicere, quod tum maxime dicimus. Vel cum in transcursu dicimus, quod nos dicere uelle negamus. Pertinet ad eam Amplificationis speciem, quæ fit per Comparationem. Nam si per se magna sunt, quæ dicimus nos nolle comme-

morare, ut citius ad id quod grauius est perueniamus, increscit illud, cuius comparatione illa negligimus. Vt, Non hic commemorabo quàm breuis, quàm incerta, quot malis hæc uita sit obnoxia, quot exposita periculis: ut horum nihil sit, quid est nisi somnium, si ad illam cœlestem uitam comparetur? Rursus, Non est mei pudoris occultorum scelerum lernam mouere, sinam domesticas illorum sordes in tenebris latere, satis est ipsos sibi conscios esse, de manifestis tantum loquar, quæ nemo nescit, & de quibus ipsi tantum non gloriantur. Pudet me dicere, quod istos non pudet facere. Venit ad nos pastor, penè dixeram depastor. Hæc sunt ædicta regis, nolim etiam dicere Tyranni. Item, Non dico te à sociis pecunias accepisse, non sum in eo occupatus, quod ciuitates, regna, domus omnium depeculatus es, furta, rapinas omnes tuas omitto, &c.

Præsumptio, Præoccupatio, πρόληψις & προκατάληψις, est quum id quod obijci potest, prius quàm obijciatur anticipamus. Id neq; in alijs partibus rhetoricæ orationis parum est, sed proœmio præcipue conuenit. Ita Cic. in proœmio Milonianæ causæ. Et pro Archia poeta. Et cœlestis orator D. Paulus ad Rom. 3. quum ante tum gentes tum Iudæos accusauerat pariter peccati, præoccupauit quæstionem, Quid igitur interest inter Iudæos & gentes? Schema est omnibus scriptoribus necessarium, ut consilia cogitationesq; hominum apud sese dispiciant.

Transitio μετάβασις, est quum paucis monemus quid dictum sit, & quid postea simus dicturi. Fabius Interfationem uocat, Ein vnder red. Docenti peraccommoda est, reuocans in memoriam quod dictum est, & paucis ostendens quid sit dicendum. Hoc modo: Audistis quæ ante acta sunt,

Lib. 4. ca. 2. De narratione. In copia uerborum cap. 53.

sunt, accipite nunc quæ insequuntur. Huius octo sunt formæ. Sumitur enim aliquando ab æquali: ut, At erant hæc iucundissima, neq; minus uoluptatis attulerunt illa. Interdum ab inæquali, Sed hæc utcunq; ignoscenda, illud quis ferat? Audistis grauissima, sed audietis grauiora. A simili: ut, Hæc perfidia designauit, cuius generis sunt & illa, quæ nuper Romæ patrasse dicitur. A contrario. Sed hæc priuatim, nunc quæ publice. Hactenus quæ domi gessit, nunc quæ sub signis. Sed hæc iuuenis peccauit, nunc senis uirtutes audietis. A diuerso. De moribus habes, nunc de doctrina reliquũ est ut dicamus. Quasi per occupationem. Iã ad reliqua properabimus, sed si prius illud unum adiecerimus. Per reprehensionẽ. Verum de his plus satis. Quorsum nos trãsuersos abripuit dolor? ad rẽ redeamus. Quid his immoror? ad id quod est huius causæ caput festinet oratio. A consequẽtibus siue relatiuis. Habes q̃d in illũ contulerim beneficiorũ, nunc quã gratiã mihi retulerit audi. Quid pollicitus sit expositum est, nunc quid ille præstiterit paucis accipite.

1
2
3
4
5
6
7
8

Causa αἰτιολογία, est cum propositi alicuius statim causam subijcimus. Cicero pro Archia poeta, statim ab initio, Si quid est in me ingenij, aut si qua exercitatio dicendi &c. uendicabit iure Archia. Causa: Fuit enim mihi princeps ad suscipiendam rationem horum studiorum, &c. D. Paulus capite 8. Caro non implet legem, Nam qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt adsectant.

Confessio παρομολογία, est cum multa aduersario concessimus, ac unum tandem inferimus, quod omnia prius cõcessa euertit: hoc modo, Esto sanè fueris illi aliquãdo amicus, eodẽ usus præceptore, in uno eodemq; uersatus cõtubernio, eisdẽ studijs addictus, deãbulationis indiuiduus comes,

secretorum, deniq; omnium conscius: quid tum? an non hæc omnia amicitiæ indicia hoc uno facinore nuper adeò turpiter per te designato intermori atq; adeo tota inter uos gratia dissilire potuit? Vsurpatur in coniecturalibus & argumentum uerius est quàm schema. At in confesso est unam eandémq; rem ad diuersa accommodari posse.

Excusatio. Dicæologia Δικαιολογία, est cum æquitatem causamur, & nostram causam, ut æquam, defendimus, hoc modo: Lapsus sum, sed adulescēs: ac inter hos uersatus, inter quos non potui nō corrumpi. Ita Ver. Aeneid. primo, Furor arma ministrat. Alij διάνοιαν uocant. Tale est ἀναγκαῖον apud Rutilium: ut, amicum deserui, sed coactus à legibus: conseruaui amicitiæ fidem cordi meo ueluti trabali clauo infixam, dum per leges licuit, nunc ab illo abalienauit me, non uoluntas, sed legum uis.

διάνοια. Quod uitari nequit, siue quod aliter fieri non potest. ἀναγκαῖον.

Definitio ὁρισμὸς, est qua rei alicuius proprias amplectitur potestates breuiter & absolute. Hic notabis puer, nō omnem finitionem esse schema, sed ferè illam quam Dialectici καταδιαφορὰν uocant, quando uidelicet in uocabulis differentia quæritur, hoc modo: Non est ista diligentia, sed auaritia, ideò quod diligentia est accurata conseruatio suorum: auaritia iniuriosa appetitio alienorum. Item, Non est ista fortitudo sed temeritas, propterea, quod fortitudo est contemptio laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compensatione commodorum: temeritas uero est, cum inconsiderata laborum perpensione gladiatoria periculorum susceptio. Item, Iste rex non est, sed tyrannus, quod rex religioni studet, subditorum mores emendat, illorum utilitati ac reipub. traquillitati omnibus modis consulit: iste uero suum curat, & omnia ad suum ipsius non subditorum commodum

Alias perpesione.

modum refert, id quod tyranni proprium est. Item, Non est repudium sed diuortium, quod illud quidem sit cum futuri matrimonij sponsalia dissoluuntur, hoc uero cum inter coniuges nuncium mittitur ut diuortant.

Hypotypôsis ὑποτύπωσις, est quando persona, res, locus, tempus, aut aliud quidpiam tum scribendo tum dicendo ita uerbis exprimitur, ut cerni potius ac corã geri, quàm legi, quàm audiri uideatur. Hæc etiam ἐνάργεια Enargia, Euidentia, Illustratio, Suffiguratio, Demonstratio, Descriptio, Effictio, Subiectio sub oculos appellatur. Hoc schema ad orationis euidentiam, ad iucunditatem, ad quoscunq; etiam affectus mouendos cõfert. Adhibetur autem uel amplificandi, uel ordinandi, uel delectãdi gratia. De hoc schemate D. Eras. Commentar. de Copia 1. cap. 5. diligentissime scripsit. Sub hac hypotyposi comprehenduntur Prosopographia, Prosopopœia, Pragmatographia, Topographia, Topothesia, & Chronographia. Διαζύπωσις. Deformatio.

Prosopographia προσωπογραφία Effictio, est cum persona hominis tum ueri, tum fabulosi, à forma, à corporis habitu, à moribus ac alijs circumstantijs, ad id quod agit appositis, ueluti pictura quadam describitur atq; ob oculos ponitur. Exẽpla uera ab Historicis ac Oratoribus, fabulosa à Poetis petẽda sunt, q hæc affatim suppeditabũt.

Prosopopoîia Prosopopœia, est cũ rei sensu carenti ac mutæ personam eidem idoneã fingimus. Cuiusmodi sunt Stultitiæ apud Erasmũ, Virtutis ac uoluptatis, quas Prodicus sophista apud Herculẽ inter sese decertãtes facit, ut autor est Xenophõ. Item, Mortis ac uitæ, quas Enn. in Satyra cõtendentes inducit, teste. Fab. Itẽ Calũniæ apud Lucianũ, apud eundẽ Eruditionis, & Statuariæ. Occasionis

apud Ausonium, Fortunæ apud Horat. & Q. Curtiũ, Cupidinis apud Moschum, Penias & Pluti apud Aristophanem, Iustitiæ apud Chrysippũ, referẽte Gellio. Philosophiæ apud Boetium Seuerinum, Lamiæ apud Politianũ, Virtutũ ac uitiorum pugnã apud Prudentium. Item Musarum, Gratiarũ, Furiarũ, Bellonæ, Sphingis, Scyllæ, Charybdis, ac similium apud poetas. Et de hac quoq; supra dictũ est.

Pragmatographia πραγματογραφία, rei descriptio, est quum id quod fit aut factum est, omnibus fucatum coloribus ob oculos ponimus, ut auditorem siue lectorem, iam extra se positum, uelut in theatro, auocet. Veluti si quis expugnatam ciuitatem dicat, cuncta nimirum in summa complectitur quæcunq; talis fortuna recipit, ut Fabius ait. At si aperias hæc quæ uno uerbo inclusa erant, apparebunt effusæ per domos ac templa flammæ: & ruentium tectorum fragor, et ex diuersis clamoribus unus quidẽ sonus: aliorum fuga incerta, alij in extremo complexu suorum cohærentes: & infantium fœminarumq; ploratus: male usq; in illũ diem seruati fato senes: tum illa prophanorum sacrorumq; direptio: efferentiũ prædas, repetentiũq; discursus, et ante suum quisq; prædonem catenati, & conata retinere infantẽ suum mater: et sicubi maius lucrũ est, pugna inter uictores. Licet enim hæc omnia cõplectatur euersio, minus est tamẽ totum dicere quàm omnia. Hactenus Fab. Huiusmodi exẽplorum usquam non magna copia, præsertim apud poetas, & Historicos poetis proximos. Hoc tamen genus descriptiones præcipuè constant circumstantiarum explicatione, earum præsertim, quæ rem oculis maximè subijciunt, ac moratam reddũt orationem. Sunt præterea descriptiones turbinum, tempestatũ, aut naufragiorum &c. Reliqua in Copia rerũ.

Topographia

Topographia τοπογραφία, est uera, dilucida, ac significans locorum descriptio. Ab hac frequenter narrationum sumitur exordium, non à poetis modo, uerum etiam ab historicis. & apud oratores nonnunquam incidunt. Huius generis est, quoties tota loci facies, ueluti spectanda depingitur. Vt urbis, mōtis, regionis, fluminis, portus, uillæ, hortorum, amphitheatri, fontis, specus, templi, luci. Vt est Carthaginis & portus apud Maronem descriptio: apud Plinium in epist. Laurentis uillæ: apud Statium Surrentinum Polij, & Tiburtinum Manlij, &c.

Topothesia τοποθεσία, est ficta ac fucata loci depictio: quum locus aliquis ponitur, qui nusquam terrarū est. Vt est sedes Somni apud Ouid. Domus famæ, & regia Solis apud eundem. Inferorum & Caci domus apud Verg. Tenari apud Statium. Domus apud Lucianum. Regia Psyches apud Apuleium, &c. Metamor. 11. 12. Meta. 2. Meta. Aen. 6. & 8.

Chronographia χρονογραφία, est aperta ac circumstantijs colorata temporis descriptio. Vnde non raro narrationis sumitur initium. Nonnunquam delectandi duntaxat gratia adhibetur. Velut quoties poetæ, diem, noctem, auroram, aut crepusculum exprimunt. Quanquam ne hæ quidem omnino ocioſe debent adhiberi. Quod genus est illa Vergiliana: Nox erat & placidum carpebant fessa soporem Corpora per terras, syluæq; & sæua quierant Aequora, cum medio uoluuntur sydera lapsu, Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæq; uolucres. Quæq; lacus late liquidos, quæq; aspera dumis Rura tenent, somno positæ sub nocte silenti, Lenibant curas, & corda oblita laborum. Pertinet enim hæc nocturnæ quietis descriptio ad amplificandū Didonis dolorē, qui ne tū quidē conquiescebat, cū cætera Libro 5. in Asino aureo à frōte. Aen. 4.

omnia quietem agerent. Nam mox sequitur: At non infelix animum Phœnissa, nec unquam Soluitur in somnos. Veris, hyemis, autumni, æstatis, uindemiæ, iustitij, saturnalium descriptiones ad hoc genus pertinent, quæ sæpenumero ualẽt et ad probationem. Mixtæ sunt illæ, quoties temporum qualitatẽ exponimus, puta pacis, belli, seditionum, factionum, Monarchiæ, Democratiæ, &c.

Obseruatiuncula.

Absoluta Hypotypôsis est, quæ ex speciebus illius iam dictis omnibus constat. Qualis est Horatij Satyra 8. lib. 1. In ea Hora. primo locum exquiliariũ describit. Deinde tempus. Tum Priapi ac Maleficarũ personas. Postremo & sacrificium, & fugam crepitu territarum mire exprimit.

Expolitio Ἐξεργασία, est cum idem, sed alijs subinde uerbis, orationibus, sententijs, figuris auctum dicimus. Et est duplex, scilicet uerborum & rerum. Verborum expolitio Interpretatio dicitur & Συνωνυμία, qua de supra 67. Expolitio rerum, est quum unam atq; eãdem rem alijs atq; alijs modis tractamus, & in ea hæremus ac immoramur: ita tamen ut aliud atq; aliud dicere uideamur. D. Erasmo non tam schema est quàm argumentandi genus. Et reuera expolitio nihil ferè aliud esse uidetur, quàm expolita probatio, uel argumentatio explicata. Porrò copiosissima expolitio septem constat partibus. Propositione, ratione, duplici sententia: cui ratio item duplex subijci potest, cõtrario, simili, exemplo & conclusione. Exemplum erit huiusmodi:

Propositio. Sapiens nullum pro repub. uitabit periculum. Ideò quod
Ratio 1. sæpe fit, ut cum pro repub. perire noluerit, necessariò cum
Ratio 2. republica pereat. Et quoniam sunt omnia commoda à patria accepta, nullum incommodum pro patria graue putandum

putandum est. Ergo qui fugiunt id periculũ, quod pro re pub. subeundum est, stulte faciunt. Nã neq; effugere id possunt, & ingrati in ciuitatem reperiuntur. At qui patriæ pericula suo periculo propellunt, hi sapientes putandi sunt. Quum & eum quem debent honorem reipublicæ reddũt, & pro multis perire malunt, quàm cum multis. Etenim uehementer est iniquum, uitam à natura acceptam per patriam cum seruaueris, naturæ cum cogat reddere, patriæ cum roget, non dare. Et cum possis cum summa uirtute ac honore pro patria interire, malle per dedecus & ignauiam uiuere. Pro amicis & parentibus ac cæteris necessarijs adire periculum cum uelis, pro repub. in quo & hoc & illud sanctissimum patriæ nomen continetur, nolle in discrimen uenire. Itaq; uti contemnendus est, qui nauigando se quàm nauim mauult incolumem: ita uituperandus, qui in reipublicæ discrimine, suæ saluti plus quàm communi consulit. Naue fracta, multi incolumes fuerunt: ex naufragio patriæ, saluus nemo potest enatare. Quod mihi uidetur Decius intellexisse, qui se deuouisse dicitur, & pro legionibus se in hostes immisisse medios. Vnde uitam amisit, non perdidit. Re enim uilissima maximam redemit: uitam dedit, accepit patriam; amisit animam, potitus est gloria, quæ cum summa laude prodita uetustate, quotidie magis enitescit. Quod si pro repub. debere accedere periculum, & ratione demonstratum est & exemplo comprobatum, hi sapientes sunt existimandi, qui nullum pro salute patriæ periculum uitant. Reliqua libro Rhetoricorum ad Herennium quarto. In Copia rerum capite 16. Et in Commentarijs M. Veltkirchij.

Sentẽtia 1.
Ratio.
Sentẽtia 2. à cõtrario.
Ratio 1.
Ratio 2. à contrario.
Ratio 3.
Ratio 4.
Simile.
Collatio similitudinis à maiore.
Exemplũ.
Sententia.
Ratio.
Sententiæ.
Conclusio.

Distributio μεριςμὸς, Est cum genus uel totum, uel

subiectum, per enumerationem specierum, partium siue accidentium dilatamus. Nascitur hoc schema à loco generũ ac specierum, totius ac partium. Prima est locupletandi ratio in 2. Commentario Erasmi de Copia rerum: ut, Rem uniuersam luxu perdidit. Illud totum, per plurimas possessionum formas amplificare licebit hoc modo: Quicquid uel patris uel matris nomine hæreditate obuenerat: quicquid aliorum affinium morte aduenerat: quicquid ex uxoris dote, quæ quidem neutiquam erat uulgaris, accesserat: quicquid ex legatis accreuerat (accreuerat autem permultum) quicquid ex principis acceperat liberalitate: quicquid peculij castrensis conflauerat: pecuniam omnem: uasa, uestes, fundos, agros, unà cum ipsis & uillis & pecoribus. Breuiter rem omnem seu mobilem seu soli: denique familiam etiam ipsam, fœdissimis scortorum amoribus, quotidianis commessationibus, sumptuosis obsonationibus, nocturnis perpotationibus, popinis, cupedijs, unguentis, alea, lusibus, paucis diebus ita absumpsit, abliguriuit, absorbuit, ut ne teruncium quidem sibi reliquum fecerit. In hoc exemplo proposuit Erasmus primo propositionem totum complectens: deinde partium enumerationem: postremo complexionem propositioni synonymam, sed per partes explicatam atque diductam. Item apud Ciceronem pro lege Manilia insignis est uirtutum enumeratio, quæ in imperatore requiruntur. Et in Catilinaria coniuratione diuersi generis homines recensentur. Hoc schema à Cicerone libro ad Herennium 4. ab Eras. item in Eccle. lib. 3. ita definitur:

Alia finitio

Distributio, est quæ singulis personis aut rebus dispertitur, quæ conueniunt. Vel cum in plures res aut personas negotia certa quædam dispertiuntur. Hæc non parum adfert

ert decoris oratiom, si commoda accedat breuitas, præser-
m in præcipiendo: ut, Principis est toti reipub. prospicere:
rocerum, salubribus consilijs principis solicitudinem adiu-
are: magistratuum est, miunctum munus bona fide gere-
e: populi est, principis ac magistratuum imperata fideli-
er obire: Episcoporum est, quæ ad pietatem faciunt mo-
dis omnibus promouere: Monachorum, pro salute omnium
deprecari domnum. Congeminatur schematis gratia, si
aliud accedat schema: ut, Ocio corrumpitur ingenium, in-
dustria crescit & augescit. Frugalitas seruat rem, luxus
dissipat. Diuitiæ docent arrogantiam, paupertas modestiæ
magistra est. Imperitia confidentiam parit, eruditio timi-
dos reddit. Ceremoniæ superstitionem alunt, fides & cha-
ritas pietatem.

Diuisio Διάλυσις, est quæ rem à re submouẽs utranq; subiecta ratione absoluit, hoc modo: Cur ego nunc tibi obij-
ciam quicquam? si probus es non meruisti: sin improbus, non commoueris. Item, Vel auaritia impulit uel inopia: non a-
uaritia, à quo uitio semper alienum declarat uitæ ratio: non inopia, quia large suppetant facultates. Item, Quid nunc ego de meis proprijs meritis prædicem? si meministis obtun-
dam: sin obliti estis, cum re nihil egerim, quid est quod uer-
bis proficere possim?

Sermocinatio Διαλογισμός, est quæ cuiq; personæ ser-
monem affingit congruentem, cum decoro. Veluti uiro for-
ti, tyranno, seni, puero, iuueni, &c. Definitur & hoc modo: Sermocinatio, est cum aptè personam aliquam loquentem fingimus. Tales sunt passim apud Historicos conciones, ut in T. Liuio & alijs est cernere. Item, Si nunc patres or-
thodoxi, qui uitæ innocẽtia, & mundana diuinaq; eruditio-

ne claruerunt in hanc uitam reuocarentur, ac corruptiſſimos hominum mores & præpoſteram Chriſtianorum religionem uiderent, nónne mox proclamarent: O tempora, mores, ô curuæ in terras animæ & cœleſtium inanes, uultis ne uos de Chriſtiano nomine gloriari? ubi uera fides? ubi ſyncera charitas? ubi Chriſtiana pietas? ubi denique longum ac præpoſitorum reuerentia? en nullus inter uos dogmatum conſenſus, ſed uelut in diſſono choro ſuam quiſque canit cantionem: ubi Epiſcoporum ac paſtorum eccleſiarum charitas illa triplex, quam à D. Petro ſtipulatus eſt Chriſtus ouium curam illi demandaturus? ubi ſacerdotum ſobrietatis & caſtitatis amor? Vbi tandem populi uoluntas obtemperandi præceptis Chriſti, ac promptitudo obſequendi ijs, quibus deus ipſe habenas reipublicæ adminiſtrandas demandauit? Quid dicemus? Verbotenus quidē uos Chriſtianos eſſe, uita plus quàm ethnicos, &c.

Sententia γνωμή, eſt quæ commoda breuitate demonſtrat, quid in uita ſit agendum, aut quid fieri ſoleat. Variatur hoc genus per omnes figuras, & ſi in loco apteq; inſerantur uelut emblemata ſeu gemmæ potius, multiplicem commoditatem adferunt orationi, fidem & autoritatem, dignitatem, iucunditatem & acrimoniam. Cauendum tamen, ne nimium ſint crebræ: honeſtior enim ueſtis eſt gemmis diſtincta, quàm tota gemmis operta: præterea ne futiles ſint, aut ſtultæ, ne palam falſæ, ne quouis loco infulciantur. Iam ut magni refert, quas gemmas, quo in loco inſeras: ita plurimum intereſt, quod ſententiæ genus ubi intexas. Vitandum & illud, ne præter decorum adhibeantur. Abſurdum enim fuerit, ſi quis adoleſcentulo, aut lenoni graues ſententias: aut in re ludicra leuiq; Stoicorum adhibea

beat paradoxa. Quisquis sententias dicit, quodammodo
præcipit, ac leges præscribit. Quæ ex probatis ac celebri-
us autoribus proferuntur, in primis mouent. Porrò præ-
pua sententiarum genera octuplicia sunt. Primum, quod 1
uniuersale uocant, nullis circumstantijs implicitum: ut,
Omnes sibi melius esse malùt quàm alijs. Secundum, quod 2
d rem refertur: ut, Nihil est tam populare quàm bonitas.
ertium ad personam relatum: ut, Princeps, qui uult om- 3
ia cognoscere, necesse habēt multa ignoscere. Quartum 4
mplex est, cui nihil admiscetur: ut, Nihil tenacius hæret
uàm quod pueri didicimus. Item, Non est fidendum per-
ontatori, quia garrulus idem. Quintum est geminatū: ut, 5
Obsequium amicos, ueritas parit odium. Sextum, quod ex 6
duabus sententijs diuersis confit: ut, Mors misera non est,
ditus ad mortem est miser. Septimum genus, sententia est 7
recta, nihil habens tropi, aut alterius schematis: ut, Amico
fideli, nihil est quod possit comparari. Octauum, cui gra- 8
iam auget additus tropus aut figura: ut, Vsq; adeóne mo
ri miserum est? Ita Medea Ouidiana, Seruare potui, per-
dere an possim rogas? Est deniq; sententia quæ ad certam
personam transfertur, ut iam sententiæ uim amittat. Ve-
lut illud Ciceronis, Nihil habet Cæsar tua fortuna maius
quàm ut possis, nec natura melius quàm ut uelis seruare
quàm plurimos. Reliqua in 2. Comment. Eras. de Copia re-
rum, & apud Fab. lib. 8. cap. 5. Huc pertinent Apophthe-
gmata, quæ sunt, definitore Erasmo, acutè dicta quædam
& breuia, oratorum, ducum, legatorum, imperatorum, ac
ut semel dicam, illustrium uirorum, de quibus idem octo li-
bros in lucem ædidit. Præterea qualiacunq; ueterum di-
cta, quæ γνῶμαι uocant, huc referri debent.

Acclamatio Ἐπιφώνημα, est rei narratæ aut probatæ summa acclamatio. Quæ si commode accinatur, multum habet aculeorum. Narrationi accinitur illud Maronis: Rem.t. Tantæ molis erat, Romanam cõdere gentem. Probatæ rei ut illud M. Tullij: Quorum igitur impunitas Cæsar, tua clementiæ laus est, eorum te ipsorum ad crudelitatem acu et oratio? Schema est Epigrammatis admodum peculiare, ut in Epigrammate, de oue lupi, lupi catulũm uberibus a lente. Natura haud unquam uertitur officijs. Vtitur & Valerius Maximus frequenter. Item Seneca suas epistolas ferè claudit Epiphonemate. Apud Hieronymum, Ambrosium & Gregorium crebra reperiuntur Epiphonemata: uelut hoc de Petro, qui dixit: Ecce reliquimus omnia. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit. Conuenientius adhibentur in Epilogis, in quibus quæ præcipua sunt in toto argumento, infiguntur auditorum animis. Apte tamen & singulis partibus adhibetur interdum. Veluti si quis detestatus periurium, sic acclamet: Deum negat quisquis per illum peierat. Aut dehortatur à temere iurando sic accinat, Qui sine causa assueuit iurare, is & peierabit, si qua inuitet causa. Aut si infectatus uitium ebrietatis, hoc modo claudat: Cui placet ebrietas, placeat & insania. Itẽ qui humanitatis putat, amicum porrectis poculis ad temulentiã adigere: idem humanitatẽ appellet, amico dementiæ uenenum dare. Similiter adhortationem ad liberalitatẽ in egenos, ita licebit claudere: Qui pauperem subleuat, Christũ demeretur, non hominem. Aut ita: Non donat homini, sed deo fœnerat, quisquis opitulatur egeno. Cæterum, ut gratiam habet, si commode incidat, ita frequentia & affectatio, tædium adfert, & quod grauius est, fidem abrogat dicenti.

Pro Ligario.

Noema

Noema Νόημα, *est quum tecte significamus, quod auditor ex sese diuinet. Vel est obscurum dictum alicui apposítum: ut, Hortensius negabat se unquam cum matre aut sorore rediisse in gratiam. Intelligitur enim nunquam illi cum matre aut sorore incidisse dissidium. Item, Soror fratri, quem sæpius è ludo gladiatorio redemerat, dormienti præcidit pollicem. Ille cum sorore agit iniuriarum. Pro sorore itaque dicitur iuueni, Dignus eras, qui integram haberes manum. Hic sermo uidetur esse commiserātis, quum exprobret potius seruile ingenium, qui toties frustra redemptus, tandem pollice mutilatus ne posset esse gladiator, tamen cum beneuola sorore agat iniuriarum. Ita D. Hieronymus in epistola ad Chromacium: In mea, inquit, patria rusticitas uernacula. Deus uenter est, & in diem uiuitur: & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ, iuxta tritum populi sermone prouerbium, dignum operculum: significans Episcopum ad improbos populi mores accommodatum.* Intellectus.

Continuatio, *est densa & cōtinens frequentatio uerborum cum absolutione sententiarum. Vel est plena & citra interualla uerborum frequentatio cum absolutione & perfectione sensuum. Huius triplex usus est. In Sententia: hoc modo, Ei non potest multum obesse fortuna, qui sibi firmius quàm in casu præsidium collocauit. In contrario: hoc pacto, Nam si quis spei non multum in casu collocarit, quid est, quod ei magnopere casus obesse possit? In Conclusione: in hunc modum, Quod si in eos plurimum fortuna potest qui suas rationes omnes in casum cōtulerunt, non sunt omnia committenda fortunæ, ne magnam nimis in nos habeat dominationem.*

Expeditio *siue Enumeratio, est cum rationibus com pluribus enumeratis, quibus aliqua res aut fieri aut non fieri potuerit, cæteræ tolluntur, una relinquitur, quam nos intendimus, hoc modo, Necesse est cum cõstet fundum istum fuisse nostrum, ostendas te, aut uacuum possedisse, aut usu tuum fecisse, aut emisse, aut hæreditate tibi obuenisse. Vacuum, cum ego adessem possidere non potuisti: Tuum usu feciſſe etiam nunc non potes: emptio nulla profertur: hæreditate tibi, me uiuo, mea pecunia uenire non potuit: Relinquitur ergo, ut me ui de meo fundo deieceris. Hoc schema argumentationi coniecturali quadrabit, ubi negotij natura dabit facultatem.*

Frequentatio Συναθροισμός, *est cum res in tota causa dispersæ unum coguntur in locum, quo grauior aut acrior fiat oratio. Vel est quum argumenta fusius ac sparsim tractata, uelut in unum fascem collecta oculis subijcimus. Adhibetur attollendæ rei gratia & Epilogis maximè conducit: hoc modo, A quo tandem abest iste uitio? quid est iudices, cur uelitis eum liberare? Suæ pudicitiæ proditor est, insidiator alienæ: cupidus, intemperans, petulans, superbus, impius in parentes, ingratus in amicos, infestus cognatis, in superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus, in inferiores crudelis, deniq; in omnes intolerabilis.*

Exuscitatio, *est cum & nos cõmoti dicere uidemur, & auditoris animum commouemus: hoc modo, Quis est tam tenui cogitatione præditus, cuius animus tantis angustijs inuidiæ continetur, qui non hunc hominem studiosissimè laudet, & sapientissimum iudicet? qui pro salute patriæ, pro incolumitate ciuitatis, pro reipub. fortunis, quam uis magnum atq; atrox periculum studiose suscipiat, &*

libenter

libenter ſubeat. Equidem hunc hommem magis cupio ſatis laudare quàm poſsm, idemq; hoc certo ſcio uobis omnibus uſu uenire. Expolitionis forma eſt.

Commoratio ſiue Immoratio, eſt cum in loco firmiſſimo, quo tota cauſa continetur, manetur diutius, & eodem ſæpius reditur. Hac uti maxime cõuenit, & eſt oratoris boni maxime propriũ. Huic exemplum ſatis idoneum ſubijci non poteſt, teſte Cicerone: propterea quod hic locus à tota cauſa ſeparatus non eſt, ſicut membrum aliquod, ſed tanquam ſanguis profuſus eſt per totum corpus orationis.

Similitudo ὁμοίωσις Homœôſis, eſt cum aliquid ex re diſpari ſimile ad rem quampiam traducitur. Vel, eſt quando res cum re ex ſimilitudine confertur,

Mancinellus:

Fertur Homœôſis quoties fit ſimilitudo.
Sunt ſpecies Icon, ut Parabola, & Paradigma.

Eſt cum ex ſimilitudine alicuius cogniti in aliquod incognitum deuenimus. Hoc ſchema plurimum lucis ac dignitatis adfert orationi. Interim etiam ad probationem multum confert. Huius exemplum erit, Vt grauiſsime peccant, qui fontem publicum, unde hauriunt omnes, ueneno inficiunt: ita peſsime merentur de republica, qui principis animum pernitioſis conſilijs deprauant. Item, Quemadmodum in periculoſa nauigatione non ei committitur clauus qui opibus aut nobilitate præcellit, ſed qui gubernandæ nauis peritia cæteris præſtantior eſt: ita non oportet principatum tradere ei, qui cæteris ditior ſit aut genere clarior, ſed qui prudentia et fide cæteros anteeat. Illud curandum, ut ſimilitudo quadret ad id cui adhibetur, ne ſit ſordida aut obſcœna, ne accerſatur à rebus auditori ignotis, ne item dura &

affectata, ne deniq; talis, ut statim in diuersum torqueri possit. Hoc schemate scatet undiq; scriptura diuina. Inter Ecclesiæ doctores nullus hac figura largius utitur, quàm Ioannes Chrysostomus. Pro qualitate porrò similitudinis uariabitur orationis character. Iucundus erit, si à rebus iucundis ducetur: hoc modo, Quemadmodum blandis flatibus aspirante Fauonio, squalor & tristitia hyemis depellitur omnisq; naturæ facies ueluti noua iuuenta repubescit, arbores nouis ornantur frondibus, gramina blande uirentia uarijs florum luminibus distinguuntur, amnes lambuntur amœnius, sol ipse totaq; cœli species mitiore aspectu delectat oculos: ita simul atq; hominis animum afflauerit diuini spiritus gratia, protinus abit uitæ prioris deformitas, proq; uitijs omnis uita decoris uirtutibus enitescit, dicas eum feliciter renatũ. Grãdis tũ erit cum à rebus sublimibus trahetur. Huius exemplum erit illud, Sicuti deus cum nullius egeat tamen suapte natura gaudet omnibus benefacere: ita qui deum patrem appellant, debent gratis de omnibus, quod in ipsis est, benemereri. Porrò Acris dictionis hoc sit exemplum, Expallescis ad afflatum aut morsum uiperæ, & ad medicum curris? quanto magis horrenda turpitudo, quæ uenenum habet omnibus uiperis præsentius, quantoq; celerius quærenda medicina? Cæterum Mediocris characteris exemplum à rebus mediocribus sumendum: hoc pacto, Quemadmodum qui iuxta Hesiodi consilium crebro parua paruis addunt, tandẽ euadunt diuites: ita qui in uirtutibus semper ad meliora proficit, tandem perfectus euadit. Postremo Humilis siue submissæ dictionis hoc exemplum erit, Quemadmodum mendici si quid habent boni celant, sed pannos & ulcera ostendunt, quo spectantium benignitatem

Iucunda similitudo.

Grandis similitudo.

Acris. Sumitur à rebus terribilibus.

Mediocris similitudo.

Humilis similitudo.

tem prouocent: sic nos oportet non iactare nostra benefacta apud deũ, sed mala nostra profiteri, si uelimus illius in nos misericordiam prolicere.

Icon, Imago Εικών, est cum uel rerum uel personarum imago exprimitur. Vel est formæ cum forma ex quadam similitudine collatio. Vel est oratio demonstrans corporum aut naturarum similitudinem. Corporũ: ut, Os humerosq; deo similis. Naturarum: ut, Duo fulmina belli Scipiadæ. Hoc schema nimium differt à similitudine, quum sit huius species. Nam similitudo adhibetur ad ornatum, ad uoluptatem, ad persuadendum, ad euidentiam, ad grauitatem, & ab omni genere rerum asciscitur: Imago tantum ab animantis forma ducitur, et ad rem uel amplificandam uel oculis subijciendam, quin etiam ad euidentiam, grauitatem, ac orationis iucunditatem facit: ut si hominem rapacem ac uirulentum depingas, similem iubato draconi, qui oculis ardentibus, dentibus acutis, unguibus aduncis, hiante rictu, per omnia uolitet, circumspiciẽs si quem reperiat, cui possit aliquid mali faucibus afflare, quem ore attingere, dentibus dissecare, lingua aspergere, unguibus dilacerare. Item, Imperator noster ignis aut solis instar armis relucẽs prælium ingressus est, ac more leonis hostes insilijt.

Vsus similitudinis.

Differunt similitudo & Imago.

Mancinellus:

Ad formam formæ collatio dicitur εἰκών.

Parabola παραβολή Collatio, est similitudo sumpta ab his, quæ fiunt aut quæ natura casúue rebus adiuncta sunt. Dicta parabola, autore D. Hieronymo, quod alteri παραβάλλεται, hoc est assimulatur, & quasi umbra præuium ueritatis est. Parabola res longius, quæ comparantur, repetere solet, nec hominum modo inter se opera similia spectantur,

Quæst. 6. ad Algasiã.

ſed & à mutis atq; etiam inanimis interim huiuſmodi ducitur. Cicero pro Murena, Quod ſi è portu ſoluentibus, qui iam in portum ex alto inuehuntur, prædicere ſummo ſtudio ſolent tempeſtatum rationem, & prædonum & locorum: quod natura fert, ut his faueamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti ſumus, ingrediantur: quo me tandem animo eſſe oportet, propè iam ex magna iactatione terram uidentem, in hunc cui uideo, in hunc cui uideo maximas tempeſtates ſubeundas. Item, Nauis pro uentorum ratione uelum tollens, aut contrahens, in hoc aut illud latus transferens, Parabola eſt quæ doceat ſapientem tempore cedere oportere, ac rebus præſentibus ſeſe accõmodare. Definitur & hoc modo: Parabola eſt comparatio rerum genere differentium. Quales in Euangelio multæ ſunt. Quum igitur alicuius uulgaris rei comparatione noſtrum inſtitutum illuſtramus, id proprie Parabola dicitur.

Lib. 1. cap. 21.

Paradigma παράδειγμα Exemplũ, eſt enarratio exempli hortãtis aut deterrentis. Fabius ita definit: Paradigma eſt rei geſtæ, aut ut geſtæ, utilis ad perſuadendum id quod intenderis commemoratio. Habent exempla magnam uim, & ad perſuadendum & ad inflammandos animos æmulatione uirtutis. Adhibentur autem non ſolum ad fidem faciendam, uerumetiam ad ornandam rem, ad illuſtrandam, ad augendam, ad locupletandam. Sunt porrò paradigmata aut ut ſimilia, aut diſſimilia, aut contraria. Rurſum, aut ut maiora, aut ut minora, aut ut paria. Diſſimilia ſiue inæqualia circumſtãtijs ferè conſtant. Sunt autem circumſtantiæ, ut obiter dicam, partim rerũ, ut cauſa, locus, occaſio, inſtrumentum, tempus, modus, atq; id genus aliæ: partim perſonarũ, ut natio, patria, ſexus, ætas educatio, & diſciplina, habitus

Vſus ſchematis.

Circũſtantiæ duplices, Græce Perſtaſes uocantur.

habitus corporis, fortuna, conditio, animi natura, ſtudium, anteacta, commotio, conſilium, nomen. Cæterum exempla idem efficiunt quod ſimilitudo, nec quicquam intereſt, niſi quod hæc ſumuntur à factis cum autoritate. Vt, Quemadmodum equus, ſi paulatim exerceas, redditur ad ferendos ſummos labores tolerantior: ita corpus hominis, ſi per gradus aſſueſcat maioribus, tolerat, quæ alius non auderet attingere: Simile eſt. Exemplum erit Milo Crotoniates, qui ſingulis diebus ad aliquot ſtadia geſtãdo uitulum, eundem poſt taurum factum ad tantundem ſpaciĳ facilè geſtauit. Sumuntur aũt exempla à perſonis ſiue ueris ſiue fabuloſis, præterea à brutis & inanimis. Habent enim bruta animantia naturæ ductu plurimas uirtutũ imagines: ut, Elephanti non coeunt niſi in ſemotiſsimis locis, & fortè interueniẽte occidunt: Quãto magis decet in congreſſu coniugum, tametſi licito, multum adhiberi pudoris. Item, Delphini minores non ſinunt uagari incomitatos: quãto magis oportet hominem liberis ſuis adhuc teneris adhibere pædagogũ. Itẽ, Vnaquæq; arbor alit quod genuit: decet igitur & matres ſuo lacte nutrire filios ſuos. Porrò exempla illa potiſsimum animos mouent quæ ſunt antiqua, illuſtria, noſtratia, id eſt ſuæ cuiuſq; gentis: & domeſtica, id eſt ſui cuiuſq; generis. Hiſtorici ingentem uim exemplorum uerorum, Poetæ fabuloſorum tibi affatim ſuppeditabunt.

Differunt ſimilitudo & paradigma

Plinius lib. 6. cap. 8.

Digreſsio παρέκβασις, eſt alicuius rei, ſed ad utilitatem cauſæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio. Vocatur etiam Excurſus, Egreſsio, Expatiandi genus, Egreſſus. Et quia hæc orationem maxime illuſtrat, ornat ac locupletat, haud immerito illam huic ſchematum ordini ueluti appendicem adſcribere placuit. Adhibetur au-

Fab. lib. 4. capite 3. Eraſ. 2. cõmenta.

Autor Fab. & Eraſ.

Digreſsione ſex modis utimur.

tem uel laudandi gratia. Qualis eſt apud M. Tullium pro L. Cornelio popularis illa uirtutum Cn. Pompei commemoratio, in quam ille diuinus orator, ueluti nomine ipſo ducis, curſus dicendi teneretur, abrupto quem inchoauerat ſermone, diuertit. Aut uituperandi, aut ornandi, aut delectandi, aut præparandi cauſa. Sumuntur autẽ ab expoſitione rerum geſtarum, à deſcriptione locorum, regionum, perſonarum: item à tractatione fabularum, apologorum, pæterea

Vnde digreſsio petenda.

à locis communibus, &c. Porrò lõgius immorari licebit ex curſionibus, uel in initio dictionis. Qualis illa Herculis Gallici apud Lucianum, & Lamiarum apud Politianum deſcriptio. Vel in fine, quo iam feſſus recreetur auditor.

Vbi digreſsio locum habeat longius immorandi.

In medio orationis quomodo digrediendum.

Quemadmodum in Georgicis ferè facit Vergil. In medio, ſi quando digredi licebit, celerius eò redeundum, unde digreſſus ſis, niſi pars cauſæ iam abſoluta digreſsionis anſam præbebit. Veluti poſt narratam cauſam, quo ad ſecuturam argumentationem auditor reddatur alacrior. Aut poſt probationem, ſiue omnino poſt locos inamœniores, quo tædium ſubtilitatis diſcutiatur. Aut niſi res ipſa locos huiuſmodi ſuapte ſponte offerat, qui inuitent ad diutius immorãdum. Hæc Eraſmus barbariei in Germania noſtra profligator, ſynceræ Latinitatis reparator, ac de omnibus literarum ſtudioſis optime meritus.

Longior erit digreſſio in orationis medio.

FINIS.

INDEX TROPORVM
AC SCHEMATVM
Alphabeticus.

Antonomasia	9	Articulus	52
Abusio	11	Agnominatio	54
Acyrologia	11	Antanaclasis	55
Antiphrasis	12.16	Anthypophora	59
ἄκυρον	ibid.	Antisagôga	ibid.
Allegoria	12	ἀπορία	62
Aenigma	14	ἀναφοίνωσις	63
Asteismus	16	Auersio	65
Appositio	20	ἀπροσφή	65
Aphæresis	ibid.	Amplificatio triplex	67
Ablatio	ibid.	Auxêsis	68
Apocope	21	ἀντίθετον	69
Abscisio	21	ἀντίθεσις	ibid.
Antitheſis	23	ἀφόρισμος	73
ἀντίστοιχον	ibid.	ἀντιμεταβολή	78
Aposiopesis	25	αἰτιολογία	81
Anastrophe	31	ἀναγκαῖον	82
Antiptôsis	34	Apophthegmata	91
Asyndeton	37	Acclamatio	92
Appositum	39	**B**	
Attributum	ibid.	Βραχυλογία	52
Alleotheta	41	**C**	
Allœosis	41	Catachrêsis	11
Anadiplósis	49	Charientismus	17
Antistrophe	50	Confusio	33

Cacemphaton 36
Cacophaton ibid.
Cacosyntheton 36
Circuitio 39
Circumlocutio ibid.
Conduplicatio 49
Conuersio 50
Complexio 50
Copulatio 51
Compar 53
Communicatio 63
Conformatio 66
Congeries 69
Contentio 69
Contrarium ibid.
Coaceruatio ibid.
Comparatio 70
Correctio 72
Commutatio 78
Causa 81
Confessio 81
Chronographia 85
Continuatio 93
Commoratio 95
Collatio 97
Circumstantiæ dup. 98

D

Διάσυρμος 16
Diasyrmus 16
Diductio 21
Diastole 22
Diæresis 23
Diuisio ibid.
Diacope 33
Dialysis 33
Dialyton 36
Duplicatio 51
Denominatio 55
Dubitatio 62
Διαπόρησις ibid.
Diminutio 75
Δικαιολογία 82
Διανοία 82
Definitio ibid.
Διατύπωσις 83
Deformatio 83
Demonstratio ibid.
Distributio 87
Diuisio 89
Digressio 99

E

Eminentia 17
Excessus ibid.
Epentheſis 20
Ectasis 21
Ecthlipsis 22
Eclipsis 25
Epanalepsis 30
Epitheton 39
Epimone 41

Emphasis

Emphasis 44
Epanalipsis 48
Epizeuxis 49
Επιφορά 50
Ερώτημα 56
Exclamatio 60
Εκφώνησις. ibid.
Επιτροπή 64
Epexegesis 67
Επιπροχασμὸς 69
ἐπανόρθωσις, 72
Επάνοδος 79
Excusatio 82
Ενάργεια 83
Euidentia ibid.
Effictio ibid.
Expolitio 86
Εξεργασία ibid
Επιφώνημα 92
Expeditio 94
Enumeratio ibid.
Exuscitatio 94
Exemplum 98
Egressus 99
Excursus ibid.

F

Figura 6
Figurata constructio 24
Figura dupliciter sumitur 46
Frequentatio 94

G

Gradatio 77
γνωμή 90

H

Hyperbole 17
Hyperbaton 31
Hysterologia 32
Hysteron proteron ibid.
Hyperbaton obscurum 33
Hypallage 34
Hendiadis 35
Hirmos 38
ὁμοιόπτωτον 53
ὁμοιοτέλευτον 54
Hypotypôsis 83
ὁρισμὸς 82
ὁμοίωσις 95

I

Intellectio 7
Ironia 14
Illusio ibid.
Interpositio 21
Interruptio 25
Inuersio 31
Intercisio 33
ἰσόκωλον 53
ἰσοκωλία ibid.
Interrogatio 56
Imprecatio 61

Insultatio 61
Inopinatum 63
Interpretatio 67
Incrementum 68
Illustratio 89
Intellectus 93
Immoratio 95
Imago 97
Icon ibid.

K

Κατάχρησις 11
Κλίμαξ 77

L

Liptote 41
Licentia 64

M

Metaphora 7
Metonymia 8
Metalepsis 11
Mycterismus 16
Metaplasmus 20
Metathesis 23
Macrologia 30
Membrum 53
μετάνοια 73
μείωσις 75
μετάστασις 80

N

Nominis conflictio 10
Νέκυια 93

O

Onomatopœia 10
Obticentia 25
Obtestatio 61
Ominatio ibid.
Occupatio 79

P

Pronominatio 9
Paræmia 14
Prothesis 20
Paragoge 21
Præcisio 25
Prolepsis 28
Pleonasmus 29
Perissologia 30
Parelcon 30
Parenthesis 33
Παροίμιον 36
Polysyndeton 37
Periphrasis 39
Paradiastole 45
Παλιλογία 50
Πολύπλοκον 52
Prosonomasia 54
Παρυχία 55
παρήχησις 55
παρωνομασία 55
πύσμα 57
πυνθάνομαι ibid.
παλαιοεία 61

Paradoxum 63
Permiſsio 63
παῤῥησία 64
Proſopopœia 66.83
Præteritio 79
Paralepſis 79
Præſumptio 80
Præoccupatio ibid.
προκατάληψις ibid.
παρομολογία 81
Proſopographia 83
πραγματογραφία 84
Parabola 97
Paradigma 98
παράβασις 99

R

Reticentia 25
Reſumptio 30
Reuerſio 31
Repetitio 47
Reduplicatio 49
Reprehenſio 73
Ratiocinatio 73
Regreſsio 79

S

Schema 6.19
Synecdoche 7
Simulatio 15
Sarcaſmos 15
Superlatio 17
Syncope 20
Syſtole 21
Synalœpha 22
Synæreſis 22
Syllepſis 27
Sectio 33
Synchyſis ibid.
Submutatio 34
Subalternatio ibid.
Scheſis onomâton 37
Significatio 44
Subiunctio 49
Συμπλοκή 50
Similiter cadens 53
Similiter deſinens 54
Subiectio ibid.
Subiectio ſub oculos 83
Συγχώρημα 64
Συγχώρησις ibid.
Συνωνυμία 67
Συναθροισμός 69
Synœciôſis 79
Συνοικείωσις ibid.
Suffiguratio 83
Sermocinatio 89
Sententia 90
Similitudo 95

T

Tropus 6
Tranſnominatio 8

INDEX TROPORVM.

Transumptio 11
Transgressio 31
Tmesis 33
Tapinôsis 35
Traductio 52
Transitio 80
Τοπογραφία 85
Τοπολογία 85

V

Vox aliqua tribus rationibus transfertur 7
Vrbanitas 16

Z

Zeugma 26

FINIS.